

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

О. М. Трубіцина

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З ДИСЦИПЛІНИ
«МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН»
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 014 предметна спеціальність 014.021
Англійська мова та зарубіжна література
Модуль 1

ОДЕСА – 2024

УДК: 373.5+81+11.111+821.111

Друкується за рішенням Вченої Ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол засідання № 3 від 24.10. 2024 р).

Трубіцина О.М.

Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальність 014 предметна спеціальність 014.021 Англійська мова та зарубіжна література. Модуль 1. Одеса. Університет Ушинського, 2024. 72 с.

Рецензенти:

Р. Ю. Мартинова, доктор педагогічних наук, професор кафедри західних і східних мов Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Картель Т. М., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов Одеської державної академії будівництва та архітектури.

Методичні рекомендації призначені для аудиторної та самостійної роботи з дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальність 014 предметна спеціальність 014.021 Англійська мова та зарубіжна література. Навчальне видання містить тематику практичних занять, питання для обговорення та завдання для підготовки до практичних занять, завдання для самостійної роботи, тематику індивідуальних навчально-дослідних завдань, запропоновано питання для складання заліку, список рекомендованої літератури, критерії оцінювання, глосарій.

©Університет Ушинського, 2024 р

© Трубіцина О.М., 2024

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	5
Організація навчальної роботи за Змістовим модулем 1	
Напрями розвитку сучасної шкільної іншомовної освіти у старшій школі.	
Методичні основи організації навчання ІМ у профільній школі.....	10
Тема 1. Концепція профільного навчання у старшій школі.	
Державний освітній стандарт.....	10
Тема 2. Особливості навчання англійської мови в старшій школі.....	15
Тема 3. Використання теорії множинного інтелекту в особистісно-орієнтованому навчанні на старшому етапі. Розвиток критичного мислення на уроках англійської мови.....	23
Тема 4. Навчання іноземної мови на основі <i>предметного змісту</i> (content-based instruction, CLIL).	27
Тема 5 . Сучасні технології навчання іноземних мов учнів старшої школи.....	34
Організація та забезпечення самостійної роботи студентів.....	40
Індивідуальні навчально-дослідні завдання.....	42
Критерії оцінювання за всіма видами контролю.....	45
Питання до заліку.....	57
Глосарій основних термінів і понять.....	60
Рекомендована література.....	67

Передмова

Сфера сучасної мовної освіти висуває нові вимоги до всіх її учасників і передусім до вчителя, який повинен не лише володіти інноваційними техно'логіями навчання, але й розуміти сутність закономірностей, які лежать в їх основі. Сучасний етап розвитку методичної науки пов'язаний із зверненням до міжкультурної парадигми дослідження процесів навчання та вивчення мов і культур, що зумовлює необхідність переосмислення понятійно-категоріального апарату методики, сутності сучасних підходів, цілей, змісту, принципів, способів, прийомів і засобів навчання. Певних змін зазнали і функціональні обов'язки вчителя іноземної мови, який має стати ініціатором та організатором міжкультурної взаємодії учня з носієм мови, яка вивчається. Крім того, учитель повинен сформувати в учня готовність і здатність брати активну участь у цій взаємодії. Для успішної реалізації своїх функцій учителю необхідно володіти методичною компетентністю.

Низка нововведень стосується також перерозподілу навчального навантаження викладачів і студентів, що приводить до скорочення аудиторних годин і збільшення погодинного навантаження на самостійну роботу студентів (СРС).

Організація аудиторної та самостійної роботи як системи повинна забезпечувати оптимальні умови для навчально-пізнавальної діяльності студента. Самостійна робота студента – це різновид пізнавальної діяльності, який керується і контролюється викладачем і спрямований на набуття і закріплення знань і вмінь; формування самостійної особистості. Цінність самостійної роботи полягає в її спроможності формувати виняткові риси і властивості кваліфікованого фахівця, пізнавальну активність і самостійність, здатність до самоосвіти й саморозвитку. Однак без застосування нових підходів, додаткових організаційних заходів з моніторингу, самостійна робота студента перетвориться на рутинне виконання завдань без чіткої мотивації.

Пояснювальна записка

Мета навчальної дисципліни: професійно зорієнтувати всі набуті студентами знання та вміння на процес навчання іноземної мови, подальший розвиток методичної компетенції, поглиблення і систематизація знань, умінь та навичок студентів у галузі методики викладання англійської мови у старшій школі.

Передумови для вивчення дисципліни: для вивчення навчальної дисципліни «Методика викладання англійської мови у старшій школі» студенти мають опанувати знання з таких навчальних дисциплін, як «Методика викладання основної іноземної мови», «Педагогіка», «Психологія», «Практика усного та писемного мовлення(основна іноземна мова)», «Лінгвокраїнознавство(основна іноземна мова)», «Історія основної іноземної мови», «Стилістика(основна іноземна мова)», «Теоретична граматики(основна іноземна мова)» тощо.

Очікувані програмні результати навчання.

ПРН-1 Демонструвати вміння застосовувати знання з психології, педагогіки, фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності) у практичних ситуаціях здійснення освітньої діяльності, поглиблювати знання з предметної області.

ПРН-3 Розуміти різноманітності культурних контекстів, ефективно вирішувати завдання педагогічної діяльності у взаємодії із суб'єктами освітнього процесу, які представляють різні культури.

ПРН-4 Формулювати наявні проблеми у сфері освітньої діяльності, демонструвати навички їх критичного аналізу, обирати найкращі практики для їх вирішення, генерувати нові ідеї.

ПРН-5 Діяти ефективно та відповідально у професійної діяльності, демонструвати лідерські якості.

ПРН-6 Демонструвати вміння використовувати цифрові освітні ресурси, інформаційні та комунікаційні технології для пошуку, обробки та обміну інформацією у професійній діяльності, презентації власних та спільних результатів, реалізації дистанційного та змішаного навчання тощо; модифікувати, редагувати, комбінувати наявні цифрові освітні ресурси, за потреби створювати нові освітні цифрові ресурси.

ПРН-8 Планувати та проводити навчальні заняття різних типів та забезпечувати досягнення запланованих результатів навчання з урахуванням вікових, індивідуальних,

психологічних та національних особливостей і потреб здобувачів освіти, зокрема особливих потреб в умовах інклюзивного навчання.

ПРН-9 Добирає інструменти оцінювання та здійснює об'єктивне оцінювання результатів навчання із застосуванням методів, що відповідають цілям оцінювання, змісту і характеру навчальної дисципліни.

ПРН-11 Використовувати знання з методики викладання англійської мови і зарубіжної літератури у викладанні дисциплін предметної галузі, формувати у здобувачів освіти предметні компетентності, застосовувати міжпредметні зв'язки та інтеграцію змісту різних навчальних предметів.

ПРН-12 Прогнозувати труднощі засвоєння здобувачами освіти мовного й мовленнєвого матеріалу та оволодіння мовленнєвою діяльністю, добирати пропедевтичні завдання для їх запобігання, визначати предметний зміст і послідовність його опрацювання.

ПРН-15 Аналізувати та оцінювати мовний / мовленнєвий та літературний матеріали в освітньому процесі та адаптувати їх до конкретного освітнянського контексту, створювати навчально-методичне забезпечення для проведення занять з англійської мови і зарубіжної літератури.

ПРН-18 Добирає та адаптує сучасні, ефективні та інноваційні методики і технології навчання, що забезпечують досягнення результатів навчання дисципліни.

ПРН-19 Здійснює моніторинг власної професійно-педагогічної діяльності, визначати індивідуальні професійні потреби та обирати ресурси для професійного розвитку впродовж життя.

ПРН-20 Організовує та забезпечує виховний процес, планувати і здійснює роботу класного керівника / куратора академічної групи.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має

знати:

- основні характеристики системи навчання іноземних мов в Україні та основний зміст загальної середньої освіти з навчальної дисципліни «Іноземна мова»;
- основні поняття методики викладання англійської мови у викладанні дисциплін предметної галузі у загальноосвітніх та вищих навчальних закладах.;
- мовний/мовленнєвий матеріал з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів, кваліфікаційні вимоги до вчителя іноземних мов;

- сучасні концепції, програми, завдання, зміст, традиційні та інноваційні методи, форми, засоби, технології організації навчання/викладання дисциплін предметної галузі у загальноосвітніх закладах та закладах вищої та професійної освіти;
- основні форми, види і способи контролю і оцінювання рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності та її складників: мовних, мовленнєвих, лінгвосоціокультурної і навчально-стратегічної компетентностей;
- необхідний інструментарій сучасних інформаційних технологій для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності.

Вміти:

- оперувати базовими категоріями та поняттями курсу;
- кваліфіковано застосовувати сучасні принципи, методи, прийоми і засоби навчання чотирьох видів мовленнєвої діяльності (комунікативнонавчальна функція вчителя іноземної мови);
- використовувати англійськомовну та українськомовну спеціальну термінологію в галузі лінгвістики та літературознавства.
- аналізувати свою професійну діяльність і навчальну діяльність учнів, добирати підручники та посібники, прогнозувати труднощі засвоєння учнями мовного / мовленнєвого матеріалу та оволодіння мовленнєвою діяльністю, аналізувати та узагальнювати досвід інших вчителів у галузі навчання іноземних мов, здійснювати експертну оцінку сучасних підручників і навчально-методичних комплексів з іноземних мов (гностична функція вчителя іноземної мови);
- планувати і творчо конструювати навчально-виховний процес у цілому і процес навчання конкретного матеріалу з урахуванням особливостей ступеня навчання; планувати навчально-комунікативну діяльність учнів на уроці та в позакласній роботі, здійснювати у комплексі різні види індивідуалізації навчання іноземних мов (конструктивно-плануюча функція вчителя іноземної мови);
- реалізовувати плани (поурочні, серії уроків, позакласних заходів) з урахуванням особливостей ступеня навчання, творчо розв'язувати методичні завдання у процесі навчання і виховання з урахуванням провідних характеристик учнів певного навчального закладу, вносити до планів методично правильні корективи з метою досягнення бажаного

результату, виходячи з цілей навчання іноземної мови в конкретному типі навчального закладу (організаторська функція вчителя іноземної мови).

- ідентифікувати, аналізувати, порівнювати і характеризувати сучасні концепції, програми, завдання, зміст, традиційні та інноваційні методи, форми, засоби, технології організації навчання/викладання дисциплін предметної галузі у загальноосвітніх закладах та закладах вищої та професійної освіти.
- аналізувати й структурувати мовний/мовленнєвий та літературний матеріал з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів. компетентно розв'язувати складні задачі й проблеми в галузі методики викладання англійської мови та в організації і забезпеченні освітнього процесу з навчання/викладання англійської мови у старшій школі та закладах освіти різних рівнів акредитації, що передбачає проведення досліджень, та/або здійснення інновацій у ситуаціях, що характеризуються невизначеністю умов і вимог.
- працювати в команді, обирати відповідну форму спілкування
- збирати та аналізувати інформацію з різних джерел, критично її оцінювати; вирішувати завдання з використанням інформаційних і комунікаційних технологій **й опанувати такі компетентності:**

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 01. Знання та розуміння предметної області і професійної діяльності.

ЗК 03. Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; ефективно вирішувати завдання педагогічної діяльності під час позитивної взаємодії із суб'єктами освітнього процесу-представниками різних культур.

ЗК 04. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 05. Здатність застосовувати кращі практики у професійній діяльності.

ЗК 06. Здатність до прийняття ефективних рішень у професійної діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети.

ЗК 07. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, використання інформаційних та комунікаційних технологій.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК 02. Здатність планувати та проводити навчальні заняття та забезпечувати досягнення запланованих результатів навчання з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей здобувачів освіти, зокрема їхніх особливих освітніх потреб в умовах інклюзивного навчання.

СК 03. Здатність розробляти критерії, обирати інструменти оцінювання та здійснювати об'єктивне оцінювання та моніторинг результатів навчання на засадах компетентнісного підходу.

СК 05. Здатність користуватися набутою системою знань з методики викладання англійської мови і зарубіжної літератури, інтегрувати їх зі знаннями інших дисциплін, оперувати спеціальною термінологією та використовувати фахові знання для формування у здобувачів ключових компетентностей, що відповідають їхньому освітньому рівню та освітнім потребам.

СК 06. Здатність аналізувати навчальну діяльність здобувачів освіти, прогнозувати труднощі засвоєння здобувачами освіти мовного / мовленнєвого матеріалу та оволодіння мовленнєвою діяльністю й проєктувати індивідуальний освітній маршрут здобувача.

СК 09. Здатність здійснювати науковий аналіз і структурування мовного / мовленнєвого й літературного матеріалу в освітньому процесі з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів з метою розробки навчально-методичних матеріалів з навчальних предметів / дисциплін.

СК 12. Здатність організовувати процес навчання / викладання англійської мови і зарубіжної літератури з використанням сучасних інноваційних методів, прийомів та технологій.

СК 13. Здатність до критичного аналізу, діагностики та корекції власної професійно-педагогічної діяльності з метою підвищення ефективності освітнього процесу.

СК 14. Здатність організовувати процес навчання, виховання і розвитку здобувачів освіти, а також різні види й форми навчальної та пізнавальної діяльності, позаурочної, позакласної та позааудиторної роботи зі здобувачами, використовуючи здоров'язбережувальні технології, виконувати обов'язки класного керівника/куратора академічної групи.

Організація навчальної роботи за змістовим модулем

Навчальна дисципліна «Методика викладання фахових дисциплін (профільна старша школа)» розрахована на 90 годин (3 кредита) для здобувачів вищої вищої освіти за другим (магістерським) рівнем спеціальності 014 Середня освіта предметна спеціальність 014.021 Англійська мова та зарубіжна література. Відповідно до робочої програми навчальної дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін», навчальний матеріал структуровано в один модуль.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: усне опитування, модульна контрольна робота, індивідуальні навчально-дослідні завдання (доповідь) залік.

МОДУЛЬ 1.

Змістовий модуль 1. Напрями розвитку сучасної шкільної іншомовної освіти у старшій школі. Методичні основи організації навчання ІМ у профільній школі.

Тема 1. Концепція профільного навчання у старшій школі. Державний освітній стандарт.

Питання для обговорення

- 1) Нова українська школа
- 2) Особливості оцінювання досягнень учнів
- 3) Особливості організації освітнього середовища
- 4) Тематичне навчання: планування тематичного навчання

1. Нова українська школа.

Нова українська школа – це ключова реформа Міністерства освіти і науки. Головна мета – створити школу, в якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, як це відбувається зараз, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті.

НУШ – це школа, до якої приємно ходити учням. Тут прислухаються до їхньої думки, вчать критично мислити, не боятись висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами. Водночас батькам теж подобається відвідувати цю школу, адже тут панують співпраця та взаєморозуміння.

Реформу НУШ розраховано на роки, адже неможливо швидко змінити освітню традицію, що плекалася в Україні протягом десятиліть. Проте зміни вже розпочались, і Міністерство освіти і науки робить усе, аби вони були невідворотними.

Зокрема, у вересні 2017 року було ухвалено новий Закон “Про освіту”, який регулює основні засади нової освітньої системи, а у лютому 2018 року Кабінет Міністрів затвердив новий Державний стандарт початкової освіти. На черзі – ухвалення нового закону “Про загальну середню освіту”, який більш детально розкриє зміни, закладені реформою.

Новий Стандарт початкової освіти з 2017/2018 навчального року успішно проходить апробацію у 100 школах по всій Україні. З 2018/2019 навчального року за цим стандартом розпочали навчання першокласники по всій Україні.

Новий Стандарт початкової освіти передбачає, що вчителі мають працювати за іншими підходами, тому протягом 2018-2019 років відбувається масштабне перенавчання вчителів початкової школи. Вони проходять як дистанційне навчання (онлайн-курс на освітній платформі EdEra), так і очні сесії, в межах яких спеціально підготовлені тренери закріплюють знання педагогів на практиці.

Також у 2019 році стартував пілот з добровільної сертифікації вчителів, мета якого – виявити та стимулювати вчителів з високим рівнем професійної майстерності, які володіють методиками компетентнісного навчання і новими освітніми технологіями та сприяють їх поширенню.

У 2019 році на зміну процедури атестації шкіл, що мала виключно наглядово-контрольні функції, прийшов Порядок проведення інституційного аудиту, який має стати інструментом підтримки закладів. На допомогу директорам шкіл Державною службою якості освіти розроблено Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у ЗЗСО.

Основні засади реформи шкільної освіти та орієнтовний графік впровадження реформи викладено в Концепції Нової української школи. (English version). Там ви знайдете інформацію про цінності реформи (як-от орієнтація на учня, педагогіка партнерства, справедливе фінансування тощо), основні компетенції та візію, яким має бути випускник НУШ.

2. Особливості оцінювання досягнень учнів

У Державному стандарті середньої загальної освіти заявлено рекомендацію впроваджувати формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів. За формувальним оцінюванням відстежується особистісний розвиток дитини та хід опанування нею навчального досвіду як основи компетентності.

Таке оцінювання дозволяє:

- вибудовувати індивідуальну траєкторію розвитку учнів;
- оцінити або визначити досягнення дітей на кожному з етапів освітнього процесу;
- вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню;
- мотивувати учнів до прагнення здобути максимально можливі результати;
- виховувати ціннісні якості особистості, бажання навчатися, відсутність побоювання помилитися, переконання у своїх можливостях і здібностях.

У рамок загальної мети основними цілями оцінювання є такі:

Порівняння наявного рівня сформованості компетентності з очікуваними результатами	Це найбільш загальна ціль оцінювання, яка відповідає традиційній філософії оцінювання. Це спроба оцінити знання та вміння, які демонструє учень під час проведення різних способів оцінки на певному завершальному етапі (наприклад, під час підсумкового контролю).
Здійснення моніторингу прогресу учня	Оцінювання є частиною процесу навчання і має розглядатися як серія дій, а не одноразовий захід. Постійне оцінювання дозволяє учням удосконалювати власні знання і демонструвати цей прогрес під час подальшого оцінювання.
Визначення дітей з особливими освітніми потребами	Процес оцінювання дає можливість виявити дітей, які можуть потребувати додаткової підтримки в освітньому процесі внаслідок різних чинників - порушень психофізичного розвитку, інших соціальних та економічних чинників.
Оцінювання методів викладання	Результати оцінювання можуть визначати необхідність продовження чи зміни у підходах до методів викладання. Якщо результати оцінювання демонструють низький рівень оволодіння очікува-

	ними результатами для більшості учнів, методи викладання мають бути переглянуті.
Перегляд змісту навчальної програми	Оцінювання може також визначати частини навчальної програми, які потребують перегляду - наприклад, коли оволодіння певними знаннями чи вміннями передбачається на більш пізньому етапі або в рамках вивчення інших навчальних предметів. Це також може свідчити про те, що певний навчальний матеріал може бути наданий учням для самостійного вивчення і не потребує багато часу для викладання.
Надання інформації батькам	Результати оцінювання є чудовою інформацією для обговорення її з батьками дитини під час індивідуальних зустрічей. Батьки можуть побачити прогрес у розвитку дитини, оволодіння тими чи іншими компетентностями, обговорити види навчальної діяльності, які вони можуть здійснювати в домашніх умовах.
Надання підтримки учням у самооцінюванні	Оцінювання може використовуватися учнями для визначення сфер, які потребують покращення знань чи вмінь і допомагають учням краще підготуватися до наступного оцінювання у цій сфері.

3. Особливості організації освітнього середовища.

Плануючи організацію освітнього середовища в класах, не лише важливо, а й необхідно брати до уваги теорію розвитку дитини, описану в працях багатьох відомих вітчизняних і зарубіжних авторів (Е. Еріксон, Л. Виготський, Ж. Піаже та ін.) Мета цього розділу – описати особливості організації та управління класом, що відповідають розвивальним потребам дитини в соціокультурному контексті, а саме: розвитку таких якостей, як працьовитість, ініціативність, автономність, довіра, вміння вчитися, участь у виробленні спільних правил, розвиток і підтримка дружніх стосунків, співпраця, повага до однолітків і вчителів, відповідальність та успішність.

4. Тематичне навчання: планування тематичного навчання.

Ідея інтеграції в освіті є значним здобутком дидактики, оскільки за умови її успішного методичного впровадження реалізується мета якісної освіти. Інтеграція уможливорює створення в учнів цілісного уявлення про об'єкт, що вивчається, формує міжпредметні компетентності. У Державному стандарті початкової освіти визначено, що метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей

та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості. Таким чином, міжпредметна компетентність формується упродовж всього процесу навчання та застосовується учнем до певного кола навчальних предметів і освітніх галузей у цілому.

Реформування сучасної освіти передбачає подолання ізольованого викладання навчальних предметів і створення принципово нових навчальних програм, де освітній процес доцільно орієнтувати на розвивально-продуктивний інтегративний підхід.

У сучасній школі узвичаїлася міжпредметна інтеграція, що здійснюється різними шляхами:

- створення інтегрованих курсів – навчальних предметів, які інтегрують знання кількох освітніх галузей;
- впровадження навчальних проектів;
- організація тематичних днів і тижнів;
- проведення інтегрованих та бінарних уроків;
- проведення уроків з міжпредметними зв'язками.

Питання до самоконтроля

1. Головна мета Нової Української школи.
2. За якими підходами рекомендується реформування сучасної освіти і передбачається подолання ізольованого викладання навчальних предметів і створення принципово нових навчальних програм, чому?
3. У Державному стандарті середньої загальної освіти заявлено рекомендацію впроваджувати формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів, чому?

Рекомендована література

Інформаційні ресурси:

1. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B8%D0%B8/2018/12/12/11/20-11-2018rekviz.pdf>
2. <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
3. <https://nus.org.ua/articles/shist-oznak-togo-shho-vasha-shkola-nush/>
4. <http://www.osvitaua.com/2018/08/65946/>
5. <https://pedagogy.lnu.edu.ua/academics/new-ukrainian-school>

Тема 2. Особливості навчання англійської мови в старшій школі

Питання для обговорення

- 1) Психологічні та вікові особливості учнів старшої школи.
- 2) Зміст та цілі навчання англійської мови на старшому етапі.
- 3) Програмні вимоги у вивченні англійської мови учнів старшої школи.
- 4) Особливості навчання англійської мови учнів старшої школи.
- 5) Концепція профільного навчання у старшій школі. Зміст, основна мета й завдання профільного навчання. Принципи профільного навчання.
- 6) Напрями профільного навчання. Форми організації профільного навчання.

Основні положення лекції:

1. Психологічні та вікові особливості учнів старшої школи.

Старший ступінь є **завершальним** у процесі оволодіння учнями іншомовним мовленням. Рівень навичок та вмінь усної мови і писемного мовлення, досягнутий на середньому ступені, має бути підтриманий. Велика увага на старшому ступені навчання приділяється усному мовленню, яке набуває якісно нового розвитку стосовно змістовності, більшої природності, вмотивованості та інформативності. Проте основна роль у процесі навчання іноземної мови на цьому ступені відводиться читанню. Тексти для читання мають бути складнішими у порівнянні з середнім ступенем. При навчанні читання формуються вміння читати суспільно-політичні *тексти* з метою одержання повної та основної інформації, а також уміння переглянути і вибрати необхідну статтю. Навчаючись письма, учні повинні оволодіти вмінням складати план, тези до усного повідомлення, писати анотацію та резюме прочитаного, складати реферат, а також робити письмові повідомлення в межах вимог до монологічного мовлення у 5-11 класах.

2. Зміст та цілі навчання англійської мови на старшому етапі

Відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту» та положень Концепції загальної середньої освіти (11-річна школа) *старша школа (10–11-ті класи) функціонує як профільна*, що покликана найповніше реалізовувати принцип особистісно орієнтованого навчання, сприяти розвитку в учнів можливостей для створення власної освітньої траєкторії. Профілізація старшої школи має на меті, з-поміж іншого, адаптування випускника середнього загальноосвітнього навчального закладу до майбутнього життя у

сучасному багатомовному і полікультурному глобалізованому світовому просторі. Вона спирається на засади особистісно орієнтованої парадигми також і щодо сучасної шкільної іншомовної освіти. Ця форма надання освітніх послуг нинішнім старшокласникам сприяє їхньому самовизначенню, соціалізації та забезпечує наступність між середньою та вищою освітою.

Головна мета навчання іноземної мови у старшій школі полягає у формуванні в учнів комунікативної компетентності – умінь і навичок здійснювати спілкування в усній та письмовій формах у межах сфер і тематики, визначених програмою для кожного профілю, з дотриманням традицій і норм, прийнятих у країні, мова якої вивчається. Навчання іноземної мови у профільній школі не розглядається як автономний процес, а здійснюється з урахуванням навчального та іншомовного досвіду, набутого учнями у початковій і основній школах. **Зміст навчання диференціюється за двома напрямками:**

- 1) іноземна мова як базовий загальноосвітній предмет у класах немовних профілів;
 - 2) іноземна мова як профільний навчальний предмет у класах філологічного спрямування.
- За таких умов викладання іноземної мови забезпечує загальноосвітню підготовку школярів, для яких вона вважається базовим загальноосвітнім предметом, і профільну спеціалізовану поглиблену підготовку до майбутньої професійної діяльності для тих учнів, які обрали її профільним предметом. Іноземна мова як базовий загальноосвітній предмет є обов'язковим компонентом усіх видів профілів.

Якість оволодіння предметом на завершення 11-го класу має досягти рівня В1 (згідно з термінами. Ради Європи). Навчання здійснюється відповідно до рівня стандарту, зміст якого визначено чинними навчальними програмами з англійської мови.

3. Програмні вимоги у вивченні англійської мови учнів старшої школи. Загальна середня освіта в Україні здобувається у треступеневій системі загальноосвітніх навчально-виховних закладів: початковій школі (I ступінь), основній школі (II ступінь) та старшій школі (III ступінь). Іноземна мова обов'язкова на всіх ступенях. Ступенева система освіти в середній школі здійснюється на підставі програм.

Державний стандарт з навчального предмета "Іноземна мова" має три складники:

- 1) загальна характеристика
- 2) базовий зміст
- 3) вимоги до мінімально необхідного рівня підготовленості учнів.

4. Особливості навчання англійської мови учнів старшої школи.

Різноманітність інтересів, формування профорієнтації роблять необхідним подальше посилення індивідуалізації навчання ІМ. Підвищення ж почуття

відповідальності, свідомого ставлення до навчання відкриває великі можливості для організації самостійної роботи, для стимулювання потреби у самоосвіті.

Самостійна робота над мовою повинна готувати учнів до самостійного "доучування" та удосконалення володіння ІМ, а саме: розвивати уміння працювати з довідковою літературою, іноземним текстом, технічними засобами. Отже на старшому ступені стає ще більш актуальним поєднання індивідуальної, парної та групової роботи, де вчитель виступає у ролі партнера, організатора, режисера, сценариста і т.п.

З огляду на викладене можна констатувати такі особливості **організації навчального** процесу з ІМ на старшому ступені: послідовніше здійснення комунікативно-пізнавального навчання, пов'язаного з підвищенням змістовності мовлення; використання прийомів, що спонукають до вираження особистого ставлення до проблем, які обговорюються; цілеспрямована реалізація принципу індивідуалізації навчання, орієнтована на використання ІМ у майбутній діяльності школярів, широке застосування видів та форм самостійної роботи.

1. Питання до самоконтроля

1. Які вікові та психологічні особливості учнів старшої школи повинні братися до уваги при вивченні іноземної мови?
2. Якому рівню володіння мовою відповідають учні старшої школи?
3. Якими є Програмні вимоги щодо мовної компетентності старших школярів?
4. Що є найкращою мотивацією старших школярів при вивченні англійської мови?
5. Які є основні завдання вчителям щодо навчання англ. мов. учнів старшої школи?
6. Мета пілотного проєкту «Концепція профільного навчання у старшій школі».
7. Схарактеризуйте Загальноєвропейські рекомендації?
8. У чому полягає мовна політика ЄС?

2. Практичні завдання:

- 1) Вивчіть та проаналізуйте Програмні вимоги щодо мовної та мовленнєвої компетенцій учнів старшої школи. Визначте їх відмінності в порівнянні з вимогами основної школи.
- 2) Виберіть один з блоків тем будь-якого підручника для старшої школи та проаналізуйте тему, текстовий матеріал, завдання та вправи, що пропонуються. Скажіть, чи вони відповідають віковим та психологічним особливостям навчання на старшому етапі, інтересам учнів та Програмним вимогам; покривають всі необхідні сфери комунікації (особиста, суспільна, навчальна та професійна) та спрямовані на розвиток усіх необхідних навичок й умінь.

3) Виберіть одну з тем, що вивчаються у старшій школі. Розбийте її на сфери комунікації та запропонуйте завдання та вправи на розвиток основних навичок й умінь.

Методична майстерня

1. Підготуйте доповідь у супроводі презентації (у системі Google презентація чи презентація Canva чи Sway чи Power Point) за підручником Тамари Полонської «Профільне навчання іноземної мови учнів старшої школи» Київ Педагогічна думка 2014. Додайте інформацію пілотного проєкту за темою: «Концепція профільного навчання у старшій школі». Зміст, основна мета й завдання профільного навчання. Принципи профільного навчання. Напрями профільного навчання. Форми організації профільного навчання.

2. Круглий стіл. З якими головними проблемами створення старшої школи зіштовхнулась система освіти України?

- Які ключові здобутки системи профільного навчання Польщі можуть бути корисними для України?
- Чому організацію профільного навчання необхідно розглядати як невід’ємну складову регіональної Стратегії освіти?
- Як вимірювати потенціал закладів загальної середньої освіти III ступеня щодо організації ефективного профільного навчання?
- На якому рівні (регіональному/субрегіональному/міському/місцевому) ефективніше організовувати профільне навчання?

- Як організувати профільне навчання в умовах відсутності в одній чи кількох громадах необхідного контингенту здобувачів освіти? Яка нормативно-правова база для цього потрібна та яким є їх алгоритм дій?

Рекомендована література:

1. Державний освітній стандарт з іноземної мови (загальна середня освіта) 5-9 класи/керівн. автор. колективу С.Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 1998. – 32 с.
2. Державний стандарт базової середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 30. 09. 2020 р. No 898) та ідеї концепції «Нова українська школа» (2016 р.).
3. Модельна навчальна програма „Друга іноземна мова. 5-9 класи” для закладів загальної середньої освіти (авт. Редько В. Г., Шаленко О. П., Сотникова С. І., Коваленко О. Я., Коропецька І. Б., Якоб О. М., Самойлюкевич І. В., Добра О. М., Кіор Т. М., Мацькович М. Р., Глинюк Л. М., Браун Є. Л.).
4. Заброцький М.М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан, 2005. – С. 71-84.
5. Морська Л.І. Теорія та практика методики навчання англійської мови. – Тернопіль: Астон, 2003. – 248 с.
6. Ніколаєва С.Ю. та інші. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. – Л.: Ленвіт, 2002. – 319 с.
7. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів: навчально-методичний посібник / В. Г. Редько, Т. К. Полонська, Н. П. Басай [та ін.] ; за наук. ред. В. Г. Редька – К. : Педагогічна думка, 2013. – 260 с.
8. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 2004. – 350 p.
9. Allright D., Baily K.M. Focus on the Language Classroom. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1991. – 250 p.

Інформаційні ресурси:

1. <http://osvita.ua/languages/article/6795/>
2. <http://klasnaocinka.com.ua/uk/article/rozvitok-sotsiokulturnoyi-kompetentsiyi-uchniv-na-.html>
3. <http://simf40.krimeedu.com/ru/article/rozvitok-sotsiokulturnoyi-kompetentsiyi-uchniv-na-.html>

4. <https://osvita.ua/>

5. <https://osvita.ua> › law

Тема 3. Використання теорії множинного інтелекту в особистісно-орієнтованому навчанні на старшому етапі

Питання для обговорення

- 1) Теорія множинного інтелекту Говарда Гарднера та її важливість при навчанні іноземної мови на старшому етапі у ЗЗСО.
- 2) Стратегії навчання при навчанні англійської мови в старшій школі. Вибір стратегії навчання: типи, підходи, технології.
- 3) Стили навчання. Чому знання різних стилів навчання є важливим на заняттях з іноземної мови на старшому етапі у ЗЗСО.
- 4) Типи інтелекту та організація роботи з учнями старшого етапу: завдання та види роботи.

Основні положення лекції:

1. Теорія множинного інтелекту Говарда Гарднера - Говард Гарднер стверджує, що всі люди володіють не одним інтелектом, (який зазвичай називають g-фактором, скорочено від general intelligence «загальний інтелект»). Скоріш, будучи особливими істотами, ми, люди, наділені низкою відносно автономних інтелектів. Ці інтелекти не конкурують між собою по ступіню важливості. Разом з тим, один з них може бути домінуючим, а інші «сплячими». Гарднер виокремив вісім відносно автономних інтелектуальних здібностей, це: лінгвістичний інтелект, логіко-математичний інтелект, музичний інтелект, тілесно-кінестетичний інтелект, просторовий інтелект, міжособистісний інтелект, внутрішньоособистісний інтелект, натуралістичний інтелект, екзистенційний інтелект.

2. Стратегії навчання при навчанні англійської мови в старшій школі.

Стратегія навчання означає:

- a) організовану, цілеспрямовану та контрольовану форму поведінки, яка обирається особою для виконання завдання, поставленого перед собою, або з яким вона має справу;
- b) зв'язок між ресурсами, можливостями того, хто навчається (види множинного інтелекту) і того, як він може ними скористатися (типи комунікативної активності).

Типи навчальних стратегій

продуктивний (усне і письмове монологічне мовлення)	рецептивний (читання/аудіювання)	інтерактивний (усне і письмове діалогічне мовлення)	проміжний (усне мовлення, переклад, резюме)
--	--	--	--

Стадії стратегічної активності:

- 1) планування; 2) виконання/проведення; 3) оцінка результатів; 4) корекція помилок

Типи навчальних стратегій: *прямі і непрямі.*

1. Комунікативний підхід - стратегія, що моделює спілкування, направлена на створення психологічної і мовної готовності до спілкування, на свідоме осмислення матеріалу і способів дій з ним.

2. Метод проектів формує в учнів комунікативні навички, культуру спілкування, вміння коротко і доступно формулювати думки, терпимо відноситися до думки партнерів по спілкуванню, розвивати вміння добувати інформацію з різних джерел, обробляти її. У процесі проектної діяльності учні реально спілкуються між собою і з навколишнім світом англійською мовою.

Практична мета виконання певної проектної роботи може базуватись на удосконаленні різних умінь та навичок. Дуже важливо допомогти учням обрати завдання та такі методи його виконання, щоб вони почувалися максимально комфортно.

3. Критичне мислення як виховна мета навчання та як засіб вивчення іноземної мови.

Критичне мислення – це здатність особистості долати в собі схильність до однозначно-догматичного сприйняття світу, вміння аналізувати ту чи іншу проблему з різних боків, користуватися інформацією з різних джерел, відрізняючи об'єктивний факт від суб'єктивної думки про нього, логічний умовивід від упередженого припущення або забобону. При використанні даної технології знання засвоюються набагато краще, адже прийоми та методи розвитку критичного мислення розраховані не на запам'ятовування, а на вдумливий, творчий процес пізнання світу, на постановку проблеми та пошук її вирішення.

допомогою сучасних комп'ютерних технологій, створює мовне середовище, сприяє виникненню природної потреби в спілкуванні на іноземній мові.

3. Стили навчання

Кінестетичний (вчися діючи): До цього стилю належать люди, які вчаться, діючи - малюють схеми, використовують навколишні об'єкти або беруть участь у рольових іграх.

Аудіальний: Цей тип включає людей, які роблять наголос на слухові відчуття, використовують ритм, музику, слухають записи, складають віршики для кращого засвоєння інформації.

Вербальний: Люди, які відносяться до цього стилю навчання, використовують словесні прийоми в письмовій та усній мові, наприклад, роблять конспекти або проговорюють інформацію вголос.

Логічний: Сюди можна віднести тих, хто воліє використовувати логічні прийоми для з'ясування інформації. Такі люди добре розуміють, навіщо їм потрібна та чи інша інформація, і краще бачать у перспективі.

Соціальний: Ті, хто люблять займатися в групах або парами, концентруючись на взаємодії з іншими в процесі навчання, відносяться до цього стилю навчання.

Відокремлений: Люди, які відносяться до цього стилю, люблять вчитися в самотійно, часто займаються самонавчанням.

Практичні завдання

Use graphic organizers

1) Group work. Give the characteristics of each learning strategy and within your group find the representative of each learner type. Name the strong and weak points of each type. E.g. who is the typical Visual, Auditory, Kinesthetic, Tactile type?

It means that he is good at...,

it's better for him....,

it's quite difficult for him/her to.....

that's why.....

2) In micro groups work out and propose the tasks for the development of each kind of intelligence on the basis of a chosen topic.

3) Think of and present the activities for developing different kinds of intelligences (association Dominos, puzzle poetry, critical thinking puzzles, team games, riddles and quizzes etc.)

4) Розробіть власний урок за темою. Оберіть підручник за власним бажанням, рекомендований за програмою МОН. Підготуйте урок у супроводі презентації (у системі Google презентація чи презентація Canva чи Sway чи Power Point) за методикою.

Питання до самоконтроля

1. Як зробити так, щоб навчання дитини у школі було більш ефективним та зберегти при цьому постійні інтерес та ентузіазм дітей до навчання?
2. Які типи інтелекту, або Основні положення теорії Говарда Гарднера?
3. Як використовують теорію множинного інтелекту у школі та на уроках англійської мови? Яким чином вчитель може визначити тип інтелекту своїх учнів?
4. Що означає термін «‘стиль навчання»?
5. Які типи навчальних стратегій вам відомі? Назвіть стадії стратегічної активності. За допомогою яких завдань можна розвивати кожну з них?
6. Які типи навчальних стратегій ви знаєте? За допомогою яких завдань можна розвивати кожну з них?
- 7.Що ми розуміємо під терміном “стиль навчання”? Які стилі навчання вам відомі?
8. Які основні способи отримання інформації учнями?
9. Як стилі навчання розрізняються у способів отриманні інформації?

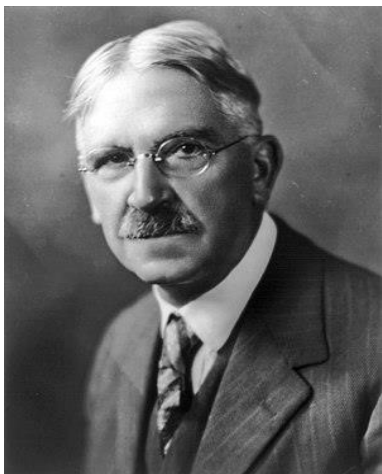
Тема 3. Розвиток критичного мислення на уроках англійської мови

Питання для обговорення

- 1) Критичне мислення як виховна мета навчання та як засіб вивчення іноземної мови.
- 2) Характеристика критичного мислення та його складові вміння.
- 3) Технології розвитку критичного мислення.
- 4) Розвиток мовної та мовленнєвої компетенції з урахуванням методології критичного мислення.

Основні положення лекції:

2. Характеристика критичного мислення та його складові вміння.

Фундаментальна мета сучасної освіти полягає не в тому, щоб просто давати учням інформацію, а в тому, щоб розвивати критичний спосіб мислення.

Д. Дьюї.

Інтерес до технології критичного мислення як освітньої інновації виник в Україні, як і в деяких інших нових незалежних державах, наприкінці ХХ століття. Український учений, відомий дослідник проблеми критичного мислення О. В. Тягло, акцентуючи увагу на важливості і значущості розвитку критичного мислення в умовах інформаційного суспільства, зазначає, що актуальність розвитку критичного мислення особистості зумовлена інтенсивними соціальними змінами, за яких виникає необхідність у її пристосуванні до нових політичних, економічних та інших умов, у вирішенні нею проблем, значна частина яких непередбачувана. Становлення інформаційної цивілізації, демократична позиція країни визначають важливість критичного мислення для вітчизняної освітньої системи. Адже критичне мислення є не тільки наслідком демократії, а й важливим чинником її формування [3].

Основна ідея технології розвитку критичного мислення полягає в тому, щоб створити таку атмосферу навчання, в якій учні спільно та свідомо з учителем активно працюють, розмірковують над процесом навчання, відстежують, підтверджують, спростовують чи розширюють знання, нові ідеї, почуття або думки. Мета технології полягає в тому, щоб

забезпечити розвиток критичного мислення за допомогою інтерактивного включення учнів у навчальний процес.

3. Технології розвитку критичного мислення. Навчання розвитку критичного мислення здійснюють у три стадії (етапи):

1) виклик (евокація); 2) осмислення; 3) рефлексія

Шляхом застосування таких форм і прийомів роботи, як «Асоціативний куш», «Мікрофон», «Fishbone» дискусія, диспут; семантична (МЕНТАЛЬНА) карта; мозковий штурм; метод «Прес»; проблемні завдання; Bloom's taxonomy; Сенкан; есе; Six thinking hats тощо.

Таким чином, під час навчання за такою методикою учні повинні пройти через три стадії в опануванні матеріалом, оскільки кожна з них відбиває відповідну ланку процесу засвоєння: сприйняття → осмислення → застосування.

4. Розвиток мовної та мовленнєвої компетенції з урахуванням методології критичного мислення.

Технологія розвитку критичного мислення пропонує певні методи і прийоми, що поєднують процес навчання за видами навчальної діяльності в покроковій реалізації кожної стадії заняття. Розглянемо використання цікавих методів та прийомів розвитку критичного мислення у практичній педагогічній діяльності.

Метод «Прес» використовується у випадках, коли виникають суперечливі питання і потрібно зайняти й чітко аргументувати визначену позицію з проблеми, що обговорюється, переконати інших у своїй правоті.

Цей метод дає можливість навчитися формулювати та висловлювати свою думку з дискусійного питання аргументовано, в чіткій та стислій формі, впливати на думку співрозмовників. Використання даного методу можливе на будь-якому етапі уроку. Робота організовується наступним чином:

1. Висловлювати свою думку: «Я вважаю...»
2. Пояснювати причину такої точки зору: «Тому що...»
3. Наводити приклад додаткових аргументів на підтримку своєї позиції:
«... Наприклад...»

4. Узагальнювати, формувати висновки: «Отже...», «Таким чином...»

Твір з опорою на піраміду

Цей твір має обмеження, кожен новий рядок додає лише одне слово. Фактично це обмеження спонукає студентів підбирати найбільш вдалі слова, продумувати зміст того, про що будеш говорити. Може бути й дзеркальна піраміда. Алгоритм твору з опорою на піраміду:

- ⊙ 1р.- 1 слово (ім'я героя твору).
- ⊙ 2р. – 2 слова (опис героя).
- ⊙ 3р. – 3 слова (опис місця події).
- ⊙ 4р. – 4 слова (опис проблеми (що відбулося)).
- ⊙ 5р. – 5 слів (про першу подію).
- ⊙ 6р. – 6 слів (про другу подію).
- ⊙ 7р. – 7 слів (про розв'язку).

Кластер. Кластер (від англ. cluster - рій, скупчення). Група тісно пов'язаних один з одним об'єктів із спільними ознаками, об'єднання окремих елементів в одне ціле. У різних методичних джерелах цей метод називають по-різному: «карта понять», «карта-схема», «їжак», асоціограма та ін. Кластер буває класичний, паперовий, з нумерацією слів, арт-кластер, предметний, сюжетний, груповий, зворотній. Фактично це педагогічна стратегія, яка дозволяє учням вільно міркувати над будь-якою темою, дає доступ до власних знань, розумінь або уявлень про певну тему, а також розвиває пам'ять, просторове мислення.

Його можна використовувати на всіх етапах уроку: під час вивчення нової теми, повторення, контролю.

Питання для самоконтролю

1. Як ви розумієте критичне мислення? Чим КМ відрізняється від логічного та творчого мислення?
2. Яка роль та можливості застосування елементів критичного мислення на уроках іноземної мови?
3. Якими навичками володіє людина, що мислить критично?
4. Яким чином вчитель може стимулювати критичне мислення на уроці англійської мови?
5. В чому сутність графічної організації матеріалу з метою навчання КМ?

Рекомендована література

1. Європейське Мовне Портфоліо: [Методичний посібник] /Уклад. О. Карп'юк

- Тернопіль: Лібра Терра, 2008. 112 с.
2. Дьюї Дж. Демократія і освіта / Дьюї Дж.; [пер. з англ. М. Олійник]. Львів: видавництво Літопис, 2003. –294 с.
 3. Тягло О. В. Критичне мислення: [навч. посібник] / Тягло О. В. Х.: Основа, 2008. 187 с.
 4. Терно С. О. Теорія розвитку критичного мислення (на прикладі навчання історії) / Терно С. О.: [посібник для вчителя]. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. 105 с.
 5. Франчук О. В. Інноваційні технології на уроках читання: методична система ЧПКМ Франчук О. В.: [навч.- метод. посібник]. Х.: Вид. група «Основа», 2009. 192 с.
 6. Заїр-Бек С. І. Розвиток критичного мислення через читання та письмо: стадії і методичні прийоми / С. І. Заїр-Бек // Директор школи. 2005. №4. с.66- 72
 7. Калініна Л. В. Англійська мова. Your English Self: [підруч. для 11 кл. загальноосвіт. навч.закл. (10-й рік навч.)]/ Л.В.Калініна, І. В. Самойлюкевич. К.: Наш час, 2011. 367с.

Тема 4. Навчання іноземної мови на основі *предметного змісту* (content- based instruction, CLIL).

Питання для обговорення

1. Поняття методу навчання на основі предметного змісту (content-based instruction). Особливості методу навчання іноземної мови на основі предметного *змісту* (content-based instruction).
2. Моделі метода навчання іноземної мови на основі предметного змісту (content-based instruction). Планування уроків за методом. Структура уроку.
3. Навчання іноземної мови на основі завдань (task-based language learning). Основні характеристики методу навчання на основі завдань. Наведіть приклади завдань.
4. Типи комунікативних завдань. Планування уроків за методом. Структура уроку.
5. Предметно-мовне інтегроване навчання (Content and Language Integrated Learning CLIL) іноземних мов. Принципи метода CLIL. Види діяльності на практичних заняттях.
6. Моделі міждисциплінарної інтеграції. Розробка профільних курсів іноземною мовою, інтегрованих в зміст профільної освіти. Підготуйте презентацію.

Основні положення лекції:

1. Навчання іноземної мови (ІМ) через зміст спеціальних дисциплін (Content-based second language instruction) - це ще один з підходів до викладання іноземної мови спеціального вжитку. Наукова праця Д. Брінтона, М. Шоу, М. Уесха «Навчання другої мови через зміст дисциплін» вважається основоположним дослідженням з окресленої проблеми навчання мови та спілкування нею через зміст інших навчальних дисциплін (content-based second language instruction) [4]. У науковій роботі 52 вчені формують досить містке визначення такого підходу до навчання іноземної мови спеціального вжитку, на яке ми будемо надалі спиратися, а саме: навчання через зміст (content-based instruction) є інтеграцією певного змісту дисциплін з цілями навчання іноземної мови/мов. Воно забезпечує паралельне засвоєння знань з певної (немовної) дисципліни, а також мовленнєвих навичок і вмінь, пов'язаних з мовою, що вивчається та зі спілкуванням нею. Програма навчання іноземної мови тісно поєднана або навіть безпосередньо базується на програмі навчання певної (немовної) дисципліни, так що послідовність засвоєння мовного/мовленнєвого контенту слідує потребам послідовного засвоєння контенту немовної дисципліни. У фокусі уваги студентів (а, частково, і викладача) знаходиться засвоєння екстралінгвістичної інформації певної (немовної) дисципліни через посередництво іноземної мови. Розвиток суто мовленнєвих навичок та умінь здійснюється у цьому процесі попутно, як побічний продукт процесу в цілому. Таким чином, навчання через зміст усуває існуючий у більшості спеціалізованих навчальних закладах розрив між навчанням мови та навчанням спеціальних (наприклад, фахових) дисциплін, заради спілкування в сфері яких мова власне і вивчається.

1. Content and Language Integrated Learning CLIL - термін ввів Девід Марш, дослідник у галузі багатомовної освіти, у 1994 році для позначення методики викладання і вивчення загальноосвітніх предметів іноземною мовою. Дослідження дуальної спрямованості освіти розпочалось у 60-х роках минулого століття, а впровадження CLIL стало одним з розвинених підходів у галузі інтегрованої освіти.

Предметно-мовне інтегроване навчання (англ. Content and language integrated learning) — дидактична методика, що дозволяє сформувати лінгвістичну і комунікативну компетенцію в учнів нерідною мовою у тому ж навчальному контексті, у якому у них відбувається формування загальних знань та умінь. Таким чином, використання методики передбачає вивчення немовних предметів іноземними мовами.

Основні ідеї автора терміну CLIL:

1. Ця методика дозволяє прискорити вивчення мови.
2. Багато предметів є єдиними для багатьох країн, вони викладаються переважно англійською, що стирає межі між університетами Америки, Латинської Америки та Італії.
3. “If we (monolingual university) don't have access to the global language of researches, scientific articles, works, science in general we are at the disadvantage”.
4. Він не вважає це приниженням інших мов, а каже що це - прагматична реальність.

2. Моделі метода навчання іноземної мови на основі предметного змісту (content-based instruction). У контексті гнучкості виділяються три основні підвиди предметно-мовного інтегрованого навчання:

Виділяють три моделі CLIL:

- м'яка (soft, language-led) — спрямована на лінгвістичні особливості спеціального контексту
- жорстка (hard, subject-led) — 50 % навчального плану предметів зі спеціальності вивчаються іноземною мовою.
- часткового занурення (partial immersion) — займає проміжне положення, і використовується, коли деякі модулі з програми зі спеціальності вивчаються іноземною мовою.

Для порівняння, в рамках загальної середньої освіти вже існують уроки з використанням CLIL, наприклад, Wider World видавництва Pearson:

SCIENCE
Hot-air balloons

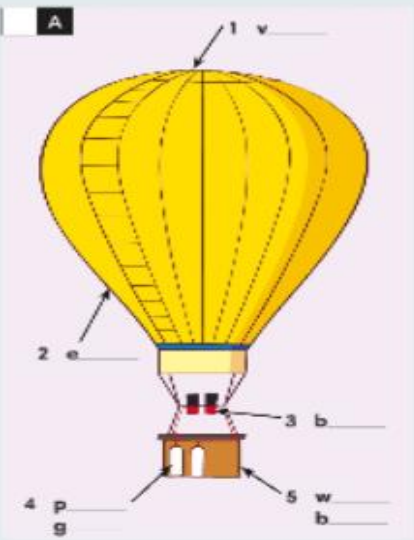
5

1 The hot-air balloon is not the fastest way to fly and it isn't the most direct. It depends on the wind. But the hot-air balloon was the first form of flying that carried people. It was a long time before aeroplanes. The first passengers were a sheep, a duck and a chicken! Then a few weeks later, on 21 November 1783 in France, a balloon carried two people.

2 The hot-air balloon uses science in a very easy but clever way. Hot air rises in colder air because it is lighter and less dense. Think about floating on water; our body floats because water is denser than we are.

3 The hot-air balloon has three main parts. There is a balloon envelope – this holds the air. The material is nylon and has sections called 'gores'. There is a valve at the top. Under the envelope there is a burner. This uses propane gas to heat the air in the balloon. There is a wicker basket to carry passengers. Wicker is strong and quite light.

4 When the pilot wants the balloon to go higher, he turns up the gas. This makes the air hotter and the balloon rises. To go down, he opens the valve at the top of the balloon. Some hot air leaves the balloon and it goes down. To go in the right direction, the pilot goes up or down to ride on the wind. Very clever!

B

C

First balloon flight

D

1 Read the article above. Match pictures A–D with paragraphs 1–4.

2 Complete the labels in picture A.

3 Read the article again. Answer the questions.

- Who were the first passengers in a hot-air balloon?
- When did the first hot-air balloon carry people?
- Why do hot-air balloons rise?
- Why do hot-air balloons have wicker baskets?
- How do hot-air balloons go down?

4 Would you like to travel in a hot-air balloon? Why? / Why not?

5 Work in pairs. Take turns to tell each other about the hot-air balloon. Talk about:

- Student A: the first hot-air balloon.
- Student B: the science behind the balloon.
- Student A: the parts of the balloon.
- Student B: how it goes up and down.

6 PROJECT Use the internet to research a famous airship (an aircraft that used hot gas). Make notes about:

- its name and when it flew.
- how it moved.
- if it was safe.
- any other interesting information.

7 PROJECT Write a paragraph about the airship. Add some pictures. Show your project to the class.

140

CLIL

30

BIOLOGY CIL 3

Exercise

Aerobic and anaerobic exercise

Everyone knows that exercise is good for us. But there are different kinds of exercise and they are good for different reasons.

Aerobic exercise
Aerobic exercise is when we use our arms and legs to do exercise. We move our whole body and use lots of different muscles. The word *aerobic* means 'with oxygen (O₂)'. We need lots of energy to do this kind of exercise. Oxygen burns fat and carbohydrates to give us energy. Aerobic exercise isn't always fast or difficult. Walking and jogging (even climbing stairs!) are examples of easy aerobic exercise. Then there is harder exercise, like dancing or swimming and the hardest aerobic exercise is when we do skilled sports like volleyball or tennis. This exercise is good for our hearts and can also help us get thinner.

Anaerobic exercise
When we do anaerobic exercise, we don't jump around a lot. We only use some muscles because we want them to get stronger. We don't use a lot of oxygen and we only burn carbohydrates. A lot of gym exercises and exercises we can do at home are anaerobic. Weightlifting, sit-ups and push-ups are examples of this. Anaerobic exercise is good for some muscles and also for our bones and joints.

How flexible are you?
Exercise is important for our flexibility and our balance. Here's a quick test. It shows how good your flexibility and balance are. Stand in the middle of the room. Cross your legs. Sit down but don't use your arms or knees. Then stand up. Again, don't use your hands, arms or knees. Can you do it? Don't try if you've got a bad leg or back!

1 In pairs, ask and answer the questions.
1- What kind of exercise do you do?
2 Do you know the difference between aerobic and anaerobic exercise?

2 Read the article above and check your ideas from Exercise 1. Label the photos (A-E) A (aerobic) or AN (anaerobic).

3 Read the article again. Choose A (aerobic), AN (anaerobic) or B (both).
Which type of exercise:
1 doesn't need a lot of oxygen? A / AN / B
2 is good for our heart? A / AN / B
3 is usually inside? A / AN / B
4 burns fat? A / AN / B
5 burns carbohydrates? A / AN / B
6 is good for our bones? A / AN / B

4 What kind of exercise do you like - aerobic or anaerobic? Why?

5 In pairs, read the text on the right about a test and order the pictures (1-5).

6 **RESEARCH** Use the internet to research a useful exercise or fitness test. Make notes about:
• what and how you do the test/exercise.
• why it is good for you.
• who can and can't do it.

7 **PROJECT** Write a paragraph about the exercise or test. Add some pictures. Show your project to the class.

HISTORY CIL 4

Mummies

What is a mummy?

The Ancient Egyptians buried dead people in an interesting way. They prepared the body with special oils and put it in a stone or wooden box called a sarcophagus. These bodies lasted a long time and we can look at them in museums today. The bodies are called mummies. They also put food and valuable things with the bodies. Sometimes they put the dead person's pet cat there!

Why did they do this?
The Ancient Egyptians believed in an afterlife. They thought that the spirit of the dead person went to another world. They needed their body and lots of their things to use in this afterlife. They needed food and drink for the journey there.

Where did they put the sarcophagus?
They put poor people in the sand, but they buried rich people in tombs. They painted the walls with pictures from their lives. Between 2628 and 1638BC, the pharaohs (the kings) went into special tombs. They were great stone pyramids. This was to protect them. They painted the sarcophagus with a picture of the pharaoh, often with expensive gold paint. Very important pharaohs had gold masks on their faces.

1 Do you know what an Egyptian mummy is?

2 Read the article above quickly and complete the labels for photos A-E.

3 Read the text again. Mark the sentences T (true) or F (false).
1 ☐ They buried animals with the people.
2 ☐ They thought that dead people had another life.
3 ☐ They buried all Egyptians in tombs.
4 ☐ They painted the bodies gold.

4 Read about the steps for 'mummification'. It took seventy days to prepare a body! In pairs, order the steps (1-6).
a ☐ They stuffed the body.
b ☐ They wrapped special cloth round the body.
c ☐ They put a special salt all over the body. This dried it.
d ☐ They put the body in the sarcophagus.
e ☐ After fifty days it was dry and they took out the old stuffing and put in new stuffing.
f ☐ They washed the body and took out everything from inside.

5 **RESEARCH** Use the internet to research a famous Egyptian mummy. Make notes about:
• who the person was. • where we can see it.
• what things were with the mummy. • any other interesting information.

6 **PROJECT** Write a paragraph about the mummy. Add some pictures. Show your project to the class.

Практичні завдання

1. Підготуйте урок у супроводі презентації (у системі Google презентація чи презентація Canva чи Sway чи Power Point) за методикою предметно-мовного інтегрованого навчання (Content and Language Integrated Learning CLIL) іноземних мов.

Використовуйте підручники:

1. Джоанна Коста, Мелані Вільямс Англійська мова: підручник для(7-10)класу закладів загальної освіти (з аудіосупроводом) – К.: видавництво «Лінгвіст», 2023 Prepare).
2. Амелія Уолкер, Ненсі Левіс, Олександр Любченко Англійська мова: підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (з аудіосупроводом) – К.: Видавництво «Ранок», 2023 Hip-Hip Hello!.

3. Англійська мова: підручник для 9 класу закладів загальної середньої освіти (з аудіосупроводом) / Г.К.Мітчелл. – Київ: Видавництво «Лінгвіст», 2022).
4. Карпюк О.Д., Англійська мова: Підручник для 9-го класу закладів загальної середньої освіти Тернопіль.: Видавництво «Астон», 2022).
5. Full Blast Plus for Ukraine (авт. Редько В. Г., Шаленко О. П., Сотникова С. І.) – К.: видавництво «Лінгвіст», 2023
https://publishing.linguist.ua/publishing_book/full-blast-plus/

2. Підготуйте доповідь у супроводі презентації (у системі Google презентація чи презентація Canva чи Sway чи Power Point) Навчання іноземної мови на основі завдань (task-based language learning + CLIL). Основні характеристики методу навчання на основі завдань. Наведіть приклади завдань. Типи комунікативних завдань. Планування уроків за методом. Структура уроку.

Рекомендована література

1. Anderson L.W., Krathwohl D.R. A taxonomy for learning, teaching, and assessing. New York : Longman, 2000, pp. 67–98.
2. Bloom B.S. Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals: Handbook I, cognitivedomain. New York : Longman, 1994, pp. 54–87.
3. Бурдакова О.Н., Джалалова А.А., Рауд Н.П. Методика інтегрованого обучения предмету и языку в учебном процессе Нарвского колледжа ТУ. Режим доступу: http://www.narva.ut.ee/sites/default/files/narva_files/NK%20LAK%20uringu%20raport%20vene%20k%202011%20_2_.pdf
4. Coyle D., Hood Ph., Marsh D. CLIL Content and Language Integrated Learning. CUP, 2010, 182 p.
5. Cowley S.J. Distributed Language. Ed. S.J. Cowely. University of Hertfordshire. UK : John Bendjamins PublishingCompany, 2011, pp. 45–49.
6. Cummins. J. Biligual Education and Special Education: Issues in Assessment and Pedagogy. San Diego : CollegeHill, 1984, p. 103.
7. Vygotsky L., Cole M. Mind in Society: Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press, 1978, 78 p.
8. Krashen S. Second Language Acquisition and Second Language Learning. Pergamon Press Inc. 1981. URL: http://www.sdkrashen.com/content/books/sl_acquisition_and_learning.pdf
9. Marsh D. Content and Language Integrated Learning: The European Dimension Actions,

Trends and ForesightPotential. 2002.

10. Рада Європи, 800 мільйонів європейців. Public Relation Service of the Council of Europe. Ukrainian Version. 2001. 75 p.

11. Bryk T.O., Leboshyna N.V. USE OF CLIL IN THE FORMING PROSPECTIVE OFFICERS' SKILLS OF FOREIGN LANGUAGE PROFESSIONAL COMMUNICATION IN HIGHER MILITARY EDUCATIONAL INSTITUTIONS /

«Young Scientist»: № 5.1 (69.1), May, 2019.

12. Scrivener, Jim. Learning Teaching. The Essential Guide to English Teaching / MacMillan Books for teachers, 1994, 418p.

13. What is CLIL? (Part 1) - David Marsh.

Режим доступу : https://www.youtube.com/watch?v=4wXRa_iVgqw

14. Six videos demonstrating CLIL used in classes from primary schools and vocational colleges. Режим доступу :

<https://www.youtube.com/watch?v=dFuCrXRobh0&t=15s>

15. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів: навчально-методичний посібник / Редько В. Г., Полонська Т. К., Басай Н. П. [та ін.] ; за наук. ред. Редька В. Г. – К. : Педагогічна думка, 2013. – 360 с.

Тема 5 . Сучасні технології навчання іноземних мов учнів старшої школи

- **Інтерактивні технології.** Функція вчителя (student-centered approach). Стадії інтерактивного навчання (виклик, змістова (сміслова) стадія, рефлексія). Прийоми реалізації інтерактивного навчання (“карусель”, “акваріум”, мікрофон”, “ажурна пилка”, “дерево рішень”, “мозковий штурм”, рольова гра, ділова гра, дискусія, дебати та ін.). Вимоги до впровадження інтерактивного навчання.
- **Проектні технології.** Поняття «проектні технології». Типологія проєктів. Етапи реалізації проєкту. Методи та прийоми роботи під час проєктів. Форми захисту проєктів. Схема оформлення проєкту. Критерії оцінювання проєктів.
- **Технологія проблемного навчання.** Поняття «проблемне навчання» та «проблемна ситуація». Вимоги, правила й способи створення проблемних ситуацій. Створення проблемних і неproblemних ситуацій. Групи проблемних завдань (пошуково - ігрові, комунікативно - пошукові, комунікативно -

орієнтовані, пізнавально - пошукові, культурологічні). Види проблемних ситуацій.

- **Сучасні інформаційні технології.** Комп'ютерні програми. Класифікація комп'ютерних програм. Електронні підручники. Застосування засобів мультимедіа. Інтерактивне відео. Електронні освітні ресурси. Електронні методичні матеріали. Організація дистанційного навчання.

Тема 5. Використання інтерактивних технологій в процесі навчання англійської мови у старшій школі. Проектна методика.

Питання для обговорення

- 1) Сучасні інтерактивні технології, їх класифікація, особливості, переваги та недоліки.
- 2) Особливості організації проектної роботи в старших класах.
- 3) Особливості використання інтерактивних технологій в процесі навчання англійської мови у старшій школі.

1. Сучасні інтерактивні технології, їх класифікація, особливості, переваги та недоліки

Низка вчених визначають інтерактивне навчання як одну з форм діалогового навчання: **інтерактивність** (від англ. *interaction* – *взаємодія*) – означає здатність взаємодіяти чи знаходитись у режимі бесіди, діалогу з чим-небудь (наприклад, комп'ютером) або ким-небудь (людиною).

Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної, активної взаємодії всіх учнів; це – співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове навчання в співпраці), де і учень, і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють.

Інтерактивне навчання має як позитивні, так і негативні сторони. До позитивних належать:

- розширення пізнавальних можливостей учнів (здобуття, аналіз, застосування інформації з різних джерел);
- високий рівень засвоєння знань;

- оптимальний контроль учителя;
- взаємодія та партнерство між учителем і учнями;
- пошук альтернативного підходу в оцінюванні знань учнів.

Недоліком є відсутність методичних розробок уроків з іноземної мови, необхідність значних затрат часу на вивчення певної інформації. У порівнянні з традиційними методами, перевагами інтерактивного навчання є:

- участь у роботі всіх учнів класу;
- формування вміння працювати у команді;
- вироблення доброзичливого ставлення до опонента;
- можливість висловлювати власну думку;
- створення «ситуації успіху»;
- можливість засвоєння великої кількості матеріалу за короткий проміжок часу;
- формування навичок толерантного спілкування;
- уміння аргументувати свою думку, знаходити альтернативне рішення проблеми.

➤ **Переваги інтерактивного навчання перед традиційним:**

- у роботі задіяні усі учні класу;
- учні навчаються працювати у команді;
- формується доброзичливе ставлення до опонента;
- кожна дитина має можливість пропонувати свою думку;
- створюється «ситуація успіху»;
- за короткий час опановується велика кількість матеріалу;
- формуються навички толерантного спілкування;
- вміння аргументувати свій погляд, знаходити альтернативне рішення проблеми.

➤ **Класифікації інтерактивних технологій**

Н. П. Кочубей поділяє інтерактивні методи навчання на ситуативні і неситуативні, враховуючи комунікативний підхід і ситуативність навчальної діяльності як основні критерії формування іншомовної комунікативної компетенції. До неситуативних інтерактивних методів вона відносить такі методи як діалог, опитування,

взаємоопитування та мовний портфель учня. Ситуативні інтерактивні методи дослідника представляє двома групами методів: ігрові й неігрові методи. Неігрові методи включають аналіз ситуацій, аукціон ідей, різного плану диспути, дебати, форуми, дискусії, «мозковий штурм». Серед ігрових ситуативних інтерактивних методів виділяє імітаційні (рольові і ділові ігри) і неімітаційні (моделюючі ігри, проектні ігри, тренінги, обмін знаннями) методи.

Т. І. Коваль ділить інтерактивні методи навчання іноземних мов на групові (фронтальні) і колективно-кооперативні, залежно від способу організації колективної навчально-пізнавальної діяльності. Групові (фронтальні) методи навчання іноземних мов передбачають навчання однією людиною (здебільшого викладачем) групи студентів.

2. Особливості організації проектної роботи в старших класах

У сучасній практиці навчання іноземним мовам в українських школах широко використовується метод проектів, який передбачає опору на творчість школярів, заохочення їх до дослідницької діяльності, дозволяє реально інтегрувати різні навчальні предмети, використовувати різні режими роботи учнів, організовувати навчання в співпраці.

Проектна робота – вид роботи (переважно в групах), метою якої є підготовка кінцевого продукту англійською мовою – альбому, подання інформації тощо. Мета цього виду роботи – дати учню можливість виконати незалежну роботу, побудовану на знанні мови та вміннях і навичках, здобутих упродовж певного періоду вивчення теми. Проектні роботи ідеальні для різнорівневих груп, оскільки кожне завдання може бути виконане учнями, що мають різний рівень підготовки. У процесі проектної діяльності учні реально спілкуються між собою і з навколишнім світом англійською мовою.

Практична мета виконання певної проектної роботи може базуватись на удосконаленні різних умінь та навичок. Деякі роботи вимагають більше практики усного мовлення, інші більше спрямовані на розвиток навичок письма, ще інші вимагають застосування певних артистичних здібностей.

Доктор педагогічних наук, відомий дослідник у галузі сучасних технологій навчання Є. С. Полат визначає метод проектів як "определённым образом организованную поисковую, исследовательскую деятельность учащихся, индивидуальную или групповую, которая предусматривает не просто достижение того или иного результата, оформленного в виде конкретного практического выхода, но организацию процесса достижения этого результата"

Вона вважає, що метод проектів за наявності певних умов може бути використаним в будь-якому типі шкіл, на будь-якому етапі навчання, якщо він відповідає таким вимогам:

- Наявність значимої у дослідницькому або творчому плані проблеми чи задачі, яка потребує інтегрованого знання, дослідницького пошуку для її вирішення.
- Практичне, теоретичне, пізнавальне значення результатів, які очікуються.
- Самостійна діяльність учнів: індивідуально, в парах, в групі на уроці та поза ним.
- Структурування змістової частини проекту з вказівкою поетапних результатів та розподілом ролей.
- Використання дослідницьких методів: визначення проблеми, задач дослідження, які витікають з неї, висунення гіпотези рішення, обговорення методів дослідження, оформлення кінцевих результатів, аналіз отриманих даних, підбиття підсумків, корегування, висновки.

➤ **Типологія проектів, яка активно використовується в сучасній школі**

Аналізуючи роботи різних авторів можливо виділити найбільш опрацьовану типологію проектів відповідно до їх ознак:

- Домінуючий в проекті метод: дослідницький, творчий, рольово-ігровий, ознайомчо-орієнтуючий.
- Предметно-змістова область: монопроект (в рамках однієї області знань) чи міжпредметний проект.
- Характер координації проекту: безпосередній (жорсткий, гнучкий), прихований (неявний, який імітує учасника проекту).
- Характер контактів (серед учасників однієї школи, класу, міста, регіону, країни, різних країн світу).
- Кількість учасників проекту.
- Тривалість проекту (короткостроковий, довгостроковий).

3. Особливості використання інтерактивних технологій в процесі навчання англійської мови в старших класах.

На інтерактивних уроках активність учнів є пріоритетною, а завдання вчителя полягає у створенні ефективних дидактичних і методичних умов для виявлення їхньої ініціативи. Інтерактивна форма навчальної роботи співвідноситься із комунікативнодіяльнісним підходом до оволодіння іноземною мовою, який домінує у практиці сучасної школи. Відповідно до концепції навчання іноземної мови

передбачається соціальна взаємодія учнів як міжособистісна комунікація, важливою характеристикою якої є здатність одного зі співрозмовників приймати роль іншого як партнера у спілкуванні і відповідно інтерпретувати ситуацію, визначаючи власні дії.

У практиці навчання іноземних мов інтерактивне навчання можна асоціювати з розвитком критичного мислення як конструктивної інтелектуальної діяльності школярів під час організації та здійснення мовленнєвої взаємодії. Інтерактивне навчання є одним із сучасних напрямів активної взаємодії, у процесі якої учень вступає в діалог з учителем або іншими учнями, бере активну участь у пізнавальному процесі, виконуючи творчі, пошукові, проблемні завдання у парі або групі.

Джерелом активності учня є його мотиви і потреби; навчальне середовище, в якому він перебуває; особистість учителя; рівень навченості учнів як партнерів у спілкуванні; засоби діяльності; форми мовленнєвої та соціальної взаємодії, що використовуються у навчанні.

У ході **навчання писемного мовлення** інтерактивні форми роботи застосовують у поодиноких випадках. Інтерактивне навчання писемного мовлення у середній школі повинно формувати і розвивати уміння обговорення, аналізу, взаємоперевірки і взаємооцінювання. Аналіз творів свідчить, що учні зазвичай будують зв'язні висловлювання, спираючись на мовний досвід, а не на знання про побудову тексту, і тому не вміють упорядкувати текст у відповідності до структурно смислових і комунікативних особливостей, не роблять вступу, своєрідного фонового компоненту тексту, або пишуть занадто довгий вступ, кінцівку зв'язного висловлювання не співвідносять із його початком.

➤ **Методика організації інтерактивного навчання писемного мовлення** керується основними принципами навчання англійської мови:

а) активність – усі учні залучені до участі у кожному етапі навчання писемного мовлення та відповідають за розвиток своїх умінь. Використання інтерактивних методів навчання при цьому передбачає активну взаємодію між учнями, взаємодопомогу і участь у груповій роботі, що дозволяє зменшити кількість помилок при написанні тексту;

б) розвиток особистості – учні мають усі умови для особистісного розвитку, пізнавальної активності і творчої самостійності, набувають найважливіших соціальних навичок;

в) інтегративний взаємозв'язок розвитку писемного мовлення з іншими видами мовленнєвої діяльності: аудіюванням, читанням і усним мовленням. Багаточисленні прийоми інтерактивного навчання забезпечують можливість їх вибору для вчителя. Проте,

варто підкреслити необхідність ретельної підготовки до кожного уроку, на якому використовуються інтерактивні види робіт. Адже необхідно, по-перше, чергувати їх з традиційними завданнями і, таким чином, передбачити та уникнути стомлюваності учнів, а, подруге, треба, щоб інноваційні завдання допомагали створити ситуації успіху для кожного школяра. Отже, використання інтерактивних технологій вимагає детального аналізу діяльності учня та вчителя, з одного боку, та ретельного планування уроку, з іншого.

Питання до самоконтроля

1. Які завдання вирішує інтерактивне навчання?
2. Які найбільш поширені форми інтерактивного спілкування в навчальному процесі?
3. Які позитивні і негативні наслідки використання інтерактивного навчання у старших класах?
4. Яким чином здійснюється інтерактивне навчання за допомогою ІКТ?
5. Які дидактичні властивості ІКТ реалізують за допомогою інтерактивності в навчальному процесі?

Рекомендована література

1. Р. С. Гуревич, М.М.Козяр, М. Ю. Кадемія, Л. С. Шевченко; за ред. членкор. НАПН України Гуревича Р. С. Львів: ЛДУБЖД, 2014. 564 с.
2. Гуревич Р. С. Проектна діяльність студентів ПТНЗ на основі інформаційно-комунікаційних технологій / Р. С. Гуревич, Л. В. Жиліна, М. Ю. Кадемія. Вінниця: ТОВ «Планер», 2009. 100 с.
3. Кадемія М. Ю. Соціальні сервіси Веб 2.0 і Веб 3.0 у навчальній діяльності: навчальний посібник / М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр, В. М. Кобися, М. С. Коваль. Вінниця: ТОВ «Планер», 2010. 230 с.
4. Кадемія М. Ю. Упровадження здобутків педагогічної науки в освітню практику / М. Ю. Кадемія. Вінниця: ВМВПУ, 2008. 125 с.

Інформаційні ресурси

1. Pearson Longman (Інтернет-сторінки, що супроводжують більшість НМК):
www.pearsonlongman.com
2. Oxford University Press (розділ Teachers Club із готовими методичними розробками):
<http://www.oup.com/elt/teachersclub/>

3. Cambridge University Press (Інтернет-супровід до всіх НМК, методичні рекомендації для вчителя, зразки розділів НМК, у тому числі аудіо-, відео-, мультимедійного супроводу): <http://www.cambridge.org/elt>; <http://www.cambridge.org/elt/ru 74>
4. Thomson: <http://elt.heinle.com/> 5. Express Publishing (методичні розробки, веб-супровід НМК, додаткові матеріали): <http://www.expresspublishing.co.uk/>

Організація та забезпечення самостійної роботи студентів

Самостійна робота студента - це навчальна діяльність студента у процесі аудиторних занять та у поза аудиторний навчальний час, яку здійснює студент та під методичним керівництвом і контролем науково-педагогічного працівника, але без його безпосередньої участі.

СРС спрямована на досягнення студентом запланованих освітньою програмою результатів навчання, а також на формування здатностей до самостійної роботи у навчальній, науковій, професійній галузях, на оволодіння досвідом творчої, дослідницької, соціально значущої діяльності.

Основні вимоги до організації СРС:

- націленість на успішне досягнення студентом запланованих результатів навчання;
- обґрунтована необхідність завдань у цілому й конкретного завдання зокрема;
- відкритість завдань, тобто обізнаність студентів з їхнім змістом, можливість проаналізувати правильність та корисність виконаної роботи, поінформованість щодо критеріїв оцінювання самостійної роботи;
- надання студентам достатніх інформаційно-методичних матеріалів для успішного виконання завдань самостійної роботи;
- надання студентам можливості виконувати творчі роботи, не обмежуючи їх виконанням стандартних завдань;
- індивідуалізація самостійної роботи студентів, наявність індивідуальних завдань, які можуть виконувати за бажанням усі студенти або окремі з них, що сприяє самореалізації студента, його професійному саморозвитку;
- нормування завдань для самостійної роботи, яке базується на визначенні витрат часу та трудомісткості різних її видів;
- облік та оцінювання якості виконаних завдань;
- стандартизація вимог та наявність критеріїв оцінювання самостійної роботи.

Організація СРС передбачає:

- планування обсягу, змісту, завдань, форм і методів контролю СРС;
- розроблення інформаційного та навчально-методичного забезпечення;
- виконання студентом завдань самостійної роботи;
- контроль та оцінювання результатів, їхню систематизацію, оцінювання ефективності СРС.

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин		Форма контролю
		денне	заочне	Усне опитування
1	Вивчіть матеріали статті і висловіть свою думку щодо змісту підготовки майбутнього вчителя іноземних мов: Морська Л.І. Змістове наповнення моделі підготовки майбутнього вчителя іноземних мов до використання інформаційних технологій у професійній діяльності // Іноземні мови. 2007. - № 3. С. 33-38.	10	10	Усне опитування
2	Вивчіть та проаналізуйте Програмні вимоги щодо мовної та мовленнєвої компетенцій учнів старшої школи. Визначте їх відмінності в порівнянні з вимогами основної школи.	10	10	Усне опитування
3	Зробіть портфоліо технологій розвитку критичного мислення: а) Графічна організація матеріалу: діаграма властивостей (attribute web), діаграма причинно-наслідкових зв'язків (fish bone diagram), діаграма Венна (Venn diagram), «інший бік медалі», ВВФ (врахуйте всі факти – Consider All Facts), ПМЗ (Прагнення, Мета, Завдання – Aims, Goals, Objectives), РН (Результати та Наслідки – Consequence sand Sequels), НВП (Найбільш Важливий Пріоритет – First Important Priority), АМВ(Альтернативи, Можливості, Вибори – Alternatives, Possibilities, Choices), ІТЗ (Інші Точки Зору – Other Points of View)	10	30	Усне опитування
4	Проаналізуйте проблему за технологією Едварда де Боно „6 Thinking Hats”	10	10	Усне опитування

5	Вивчіть матеріали статті Майер Н.В. Вимоги до сучасного викладача іноземних мов вищого навчального закладу// Іноземні мови. 2013. - № 3. С. 19-24. Оцініть власну компетентність як майбутнього викладача іноземної мови.	10	10	Усне опитування
Усього годин:		50	70	

Індивідуальні навчально-дослідні завдання

Підготуйте доповідь у супроводі презентації (у системі Google презентація чи презентація Canva чи Sway чи Power Point) за ОДНІЄЮ із запропонованих тем та виступіть на занятті.

№	Теми	Кількість годин	
		денне	заочне
1.	Виберіть один з блоків тем будь-якого підручника для старшої школи та проаналізуйте тему, текстовий матеріал, завдання та вправи, що пропонуються. Скажіть, чи вони відповідають віковим та психологічним особливостям навчання на старшому етапі, інтересам учнів та Програмним вимогам; покривають всі необхідні сфери комунікації (особиста, суспільна, навчальна та професійна) та спрямовані на розвиток усіх необхідних навичок й умінь.		
2.	Виберіть одну з тем, що вивчаються у старшій школі. Розбийте її на сфери комунікації та запропонуйте завдання та вправи на розвиток основних навичок й умінь.		
3.	Розробіть декілька пізнавально-пошукових культурних завдань до таких тем: система освіти у Великій Британії; визначні місця Канади; Австралійські флора та фауна.		
4.	Сформулюйте завдання для соціокультурних рольових ігор до наступних тем: спорт в Америці; носії мови Нової Зеландії.		
5.	Group work. Give the characteristics of each learning strategy and within you group find the representative of each learner type. Name the strong and weak points of each type. E.g. who is the typical Visual, Auditory, Kinesthetic, Tactile type? It means that he is good at..., it's better for him..., it's quite difficult for him/her to..... that's why.....		
6.	In micro groups work out and propose the tasks for the development of each kind of intelligence on the basis of a chosen topic.		
7.	Think of and present the activities for developing different kinds of intelligences (association Dominos, puzzle poetry, critical thinking puzzles, team games, riddles and quizzes etc.)		

8.	Розробіть фрагмент уроку з навчання письма, читання або говоріння з застосуванням критичного мислення.		
9.	Складіть каталог вправ для розвитку критичного мислення під час навчання англійської мови.		
10.	Організуйте дискусію культурногоспрямування для Ваших одногрупників. Тема на Ваш вибір. Проведіть її у групі.		
	Всього на підготовку реферату	10 год	10год.

Засоби діагностики успішності навчання

Порядок поточного оцінювання знань студентів

Поточне оцінювання здійснюють під час проведення практичних занять з метою перевірки рівня підготовленості студента. Об'єктами поточного контролю є:

- 1) активність і результативність роботи студента протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни;
- 2) відвідування занять;
- 3) самостійне вивчення питань курсу;
- 4) успішність виконання поточного контролю.

Контроль систематичного виконання самостійної роботи

Оцінювання проводять за такими критеріями:

- 1) розуміння, ступінь засвоєння теорії;
- 2) ступінь засвоєння матеріалу дисципліни;
- 3) ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною додатковою літературою з питань, що розглядаються;
- 4) уміння професійно поєднувати теорію з практикою при розгляді ситуацій, при виконанні завдань, винесених для самостійного опрацювання, і завдань, винесених на розгляд в аудиторії;
- 5) логіка, структура, стиль викладання матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії;
- 6) захист індивідуально-творчого проекту

Проведення поточного контролю

Поточний контроль здійснюють та оцінюють за питаннями, які винесено на практичні заняття та самостійну роботу.

Проведення заліку

Залік з дисципліни проводиться у формі усної співбесіди та виконання практичного завдання.

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	бали	Критерії
Практичні заняття	0 балів	відповідь відсутня або не розкриває сутності питання
	5 балів	неповна відповідь
	10 балів	повна відповідь
Індивідуальне навчально-дослідне завдання	0 балів	завдання не виконане або представлений матеріал не розкриває сутності проблеми
	5 балів	представлений реферат не повністю розкриває сутність проблеми
	10 балів	представлений реферат повністю відповідає поставленому завданню
Контрольна модульна робота	0 балів	відповідь відсутня або не розкриває сутності питання
	5 балів	неповна відповідь
	10 балів	повна відповідь

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90 – 100 А)	Здобувач вищої освіти на високому рівні знає основні характеристики системи навчання іноземних мов в Україні та основний зміст загальної середньої освіти з навчальної дисципліни «Іноземна мова»; • основні поняття методики викладання англійської мови у викладанні дисциплін предметної галузі у загальноосвітніх та вищих

	навчальних закладах.; • мовний/мовленнєвий матеріал з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів, кваліфікаційні вимоги до вчителя іноземних мов; • сучасні концепції, програми, завдання, зміст, традиційні та інноваційні методи, форми, засоби, технології організації навчання/викладання дисциплін предметної галузі у загальноосвітніх закладах та закладах вищої та професійної освіти; • основні форми, види і способи контролю і оцінювання рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності та її складників: мовних, мовленнєвих, лінгвосоціокультурної і навчально-стратегічної компетентностей; • необхідний інструментарій сучасних інформаційних технологій для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності. Здобувач вищої освіти на високому рівні вміє: • оперувати базовими категоріями та поняттями курсу; • кваліфіковано застосовувати сучасні принципи, методи, прийоми і засоби навчання чотирьох видів мовленнєвої діяльності (комунікативнонавчальна функція вчителя іноземної мови); • використовувати англійськомовну та українськомовну спеціальну термінологію в галузі лінгвістики та літературознавства. • аналізувати свою професійну діяльність і навчальну діяльність учнів, добирати підручники та посібники, прогнозувати труднощі засвоєння учнями мовного / мовленнєвого матеріалу та оволодіння мовленнєвою діяльністю, аналізувати та узагальнювати досвід інших вчителів у галузі навчання іноземних мов, здійснювати експертну оцінку сучасних підручників і навчально-методичних комплексів з іноземних мов (гностична функція вчителя іноземної мови); • планувати і творчо конструювати навчально-виховний процес у цілому і процес навчання конкретного матеріалу з урахуванням особливостей ступеня навчання; планувати навчально-комунікативну діяльність учнів на уроці та в позакласній роботі, здійснювати у комплексі різні види індивідуалізації навчання іноземних мов (конструктивно-плануюча функція вчителя іноземної мови); • реалізовувати плани (поурочні, серії уроків, позакласних заходів) з урахуванням особливостей ступеня навчання, творчо розв'язувати методичні завдання у процесі навчання і виховання з урахуванням провідних характеристик учнів певного навчального закладу,
--	--

	вносити до планів методично правильні корективи з метою досягнення бажаного результату, виходячи з цілей навчання іноземної мови в конкретному типі навчального закладу (організаторська функція вчителя іноземної мови). • ідентифікувати, аналізувати, порівнювати і характеризувати сучасні концепції, програми, завдання, зміст, традиційні та інноваційні методи, форми, засоби, технології організації навчання/викладання дисциплін предметної галузі у загальноосвітніх закладах та закладах вищої та професійної освіти. • аналізувати й структурувати мовний/мовленнєвий та літературний матеріал з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів. • компетентно розв'язувати складні задачі й проблеми в галузі методики викладання англійської мови та в організації і забезпеченні освітнього процесу з навчання/викладання англійської мови у старшій школі та закладах освіти різних рівнів акредитації, що передбачає проведення досліджень, та/або здійснення інновацій у ситуаціях, що характеризуються невизначеністю умов і вимог. • працювати в команді, обирати відповідну форму спілкування • збирати та аналізувати інформацію з різних джерел, критично її оцінювати; вирішувати завдання з використанням інформаційних і комунікаційних технологій.
Добре (82-89 В)	Здобувач вищої освіти на достатньому рівні знає основні характеристики системи навчання іноземних мов в Україні та основний зміст загальної середньої освіти з навчальної дисципліни «Іноземна мова»; • основні поняття методики викладання англійської мови у викладанні дисциплін предметної галузі у загальноосвітніх та вищих навчальних закладах • мовний/мовленнєвий матеріал з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів, кваліфікаційні вимоги до вчителя іноземних мов; • сучасні концепції, програми, завдання, зміст, традиційні та інноваційні методи, форми, засоби, технології організації навчання/викладання дисциплін предметної галузі у загальноосвітніх закладах та закладах вищої та професійної освіти; • основні форми, види і способи контролю і оцінювання рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності проте подекуди не може виокремити її складників: мовних, мовленнєвих,

	лінгвосоціокультурної і навчально-стратегічної компетентностей; У цілому вміє використовувати необхідний інструментарій сучасних інформаційних технологій для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності. Здобувач вищої освіти на достатньому рівні вміє: • оперувати базовими категоріями та поняттями курсу; • застосовувати сучасні принципи, методи, прийоми і засоби навчання чотирьох видів мовленнєвої діяльності (комунікативнонавчальна функція вчителя іноземної мови) натомість під час практичних завдань припускається незначних помилок.; • у цілому обізнаний у використанні англійськомовної та українськомовної спеціальної термінології в галузі лінгвістики та літературознавства. • аналізувати свою професійну діяльність і навчальну діяльність учнів, добирати підручники та посібники, прогнозувати труднощі засвоєння учнями мовного / мовленнєвого матеріалу та оволодіння мовленнєвою діяльністю, аналізувати та узагальнювати досвід інших вчителів у галузі навчання іноземних мов, здійснювати експертну оцінку сучасних підручників і навчально-методичних комплексів з іноземних мов (гностична функція вчителя іноземної мови), але подекуди потребує незначної допомоги з боку викладача.; • планувати і творчо конструювати навчально-виховний процес у цілому і процес навчання конкретного матеріалу з урахуванням особливостей ступеня навчання; планувати навчально-комунікативну діяльність учнів на уроці та в позакласній роботі, здійснювати у комплексі різні види індивідуалізації навчання іноземних мов (конструктивно-плануюча функція вчителя іноземної мови) але подекуди потребує незначної допомоги з боку викладача; • реалізовувати плани (поурочні, серії уроків, позакласних заходів) з урахуванням особливостей ступеня навчання, творчо розв'язувати методичні завдання у процесі навчання і виховання з урахуванням провідних характеристик учнів певного навчального закладу, вносити до планів методично правильні корективи з метою досягнення бажаного результату, виходячи з цілей навчання іноземної мови в конкретному типі навчального закладу (організаторська функція вчителя іноземної мови), але подекуди потребує незначної допомоги з боку викладача. • виявляє обізнаність ідентифікувати, аналізувати, порівнювати і характеризувати сучасні концепції, програми, завдання, зміст,
--	---

	традиційні та інноваційні методи, форми, засоби, технології організації навчання/викладання дисциплін предметної галузі у загальноосвітніх закладах та закладах вищої та професійної освіти натомість припускається незначних помилок в аналізі та структурі мовного/мовленнєвого матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів. У цілому вміє компетентно розв'язувати складні задачі й проблеми в галузі методики викладання англійської мови та в організації і забезпеченні освітнього процесу з навчання/викладання англійської мови у старшій школі та закладах освіти різних рівнів акредитації, що передбачає проведення досліджень, та/або здійснення інновацій у ситуаціях, що характеризуються невизначеністю умов і вимог, - працювати в команді, обирати відповідну форму спілкування - збирати та аналізувати інформацію з різних джерел, критично її оцінювати; вирішувати завдання з використанням інформаційних і комунікаційних технологій. Усні відповіді повні, логічні, натомість не завжди обґрунтовані.
Добре (74-81 С)	Здобувач вищої освіти на середньому рівні має знання основних характеристик системи навчання іноземних мов в Україні та основний зміст загальної середньої освіти з навчальної дисципліни «Іноземна мова», проте визначення основних понять методики викладання англійської мови у викладанні дисциплін предметної галузі у загальноосвітніх та вищих навчальних закладах викликає певні труднощі; - мовний/мовленнєвий матеріал з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів, кваліфікаційні вимоги до вчителя іноземних мов, але припускається помилок; - сучасні концепції, програми, завдання, зміст, традиційні та інноваційні методи, форми, засоби, технології організації навчання/викладання дисциплін предметної галузі у загальноосвітніх закладах та закладах вищої та професійної освіти; - основні форми, види і способи контролю і оцінювання рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності проте подекуди не може виокремити її складників: мовних, мовленнєвих, лінгвосоціокультурної і навчально-стратегічної компетентностей; Усні відповіді повні, логічні, натомість не завжди обґрунтовані. У цілому вміє використовувати необхідний інструментарій сучасних інформаційних технологій для успішного й ефективного здійснення

	професійної діяльності. Здобувач вищої освіти на середньому рівні вміє: • оперувати базовими категоріями та поняттями курсу; • застосовувати сучасні принципи, методи, прийоми і засоби навчання чотирьох видів мовленнєвої діяльності (комунікативнонавчальна функція вчителя іноземної мови) натомість під час практичних завдань припускається незначних помилок.; • у цілому обізнаний у використанні англійськомовної та українськомовної спеціальної термінології в галузі лінгвістики та літературознавства. • аналізувати свою професійну діяльність і навчальну діяльність учнів, добирати підручники та посібники, прогнозувати труднощі засвоєння учнями мовного / мовленнєвого матеріалу та оволодіння мовленнєвою діяльністю, <i>не завжди вміє</i> аналізувати та узагальнювати досвід інших вчителів у галузі навчання іноземних мов, здійснювати експертну оцінку сучасних підручників і навчально-методичних комплексів з іноземних мов (гностична функція вчителя іноземної мови), і потребує незначної допомоги з боку викладача.; • планувати і творчо конструювати навчально-виховний процес у цілому і процес навчання конкретного матеріалу з урахуванням особливостей ступеня навчання; планувати навчально-комунікативну діяльність учнів на уроці та в позакласній роботі, здійснювати у комплексі різні види індивідуалізації навчання іноземних мов (конструктивно-плануюча функція вчителя іноземної мови) але подекуди потребує незначної допомоги з боку викладача; • реалізовувати плани (поурочні, серії уроків, позакласних заходів) з урахуванням особливостей ступеня навчання, творчо розв'язувати методичні завдання у процесі навчання і виховання з урахуванням провідних характеристик учнів певного навчального закладу, однак не вміє чітко вносити до планів методично правильні корективи з метою досягнення бажаного результату, виходячи з цілей навчання іноземної мови в конкретному типі навчального закладу (організаторська функція вчителя іноземної мови), і подекуди потребує незначної допомоги з боку викладача. • виявляє обізнаність ідентифікувати, аналізувати, порівнювати і характеризувати сучасні концепції, програми, завдання, зміст, традиційні та інноваційні методи, форми, засоби, технології організації навчання/викладання дисциплін предметної галузі у загальноосвітніх закладах та закладах вищої та професійної освіти
--	---

	натомість припускається незначних помилок в аналізі та структурі мовного/мовленнєвого матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів. У цілому вміє компетентно розв'язувати складні задачі й проблеми в галузі методики викладання англійської мови та в організації і забезпеченні освітнього процесу з навчання/викладання англійської мови у старшій школі та закладах освіти різних рівнів акредитації, що передбачає проведення досліджень, та/або здійснення інновацій у ситуаціях, що характеризуються невизначеністю умов і вимог, • працювати в команді, обирати відповідну форму спілкування • збирати та аналізувати інформацію з різних джерел, критично її оцінювати; вирішувати завдання з використанням інформаційних і комунікаційних технологій. Усні відповіді повні, логічні, натомість не завжди обґрунтовані.
Задовільно (64-73 D)	Здобувач вищої освіти має недостатні знання про основні характеристики системи навчання іноземних мов в Україні та основний зміст загальної середньої освіти з навчальної дисципліни «Іноземна мова», припускається значних помилок у визначенні основних понять методики викладання англійської мови у викладанні дисциплін предметної галузі у загальноосвітніх та вищих навчальних закладах. • мовний/мовленнєвий матеріал з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів, кваліфікаційні вимоги до вчителя іноземних мов, але припускається значних помилок ; • на задовільному рівні знає сучасні концепції, програми, завдання, зміст, традиційні та інноваційні методи, форми, засоби, технології організації навчання/викладання дисциплін предметної галузі у загальноосвітніх закладах та закладах вищої та професійної освіти і потребує значної допомоги з боку викладача ; • основні форми, види і способи контролю і оцінювання рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності проте не може виокремити її складників: мовних, мовленнєвих, лінгвосоціокультурної і навчально-стратегічної компетентностей і потребує незначної допомоги з боку викладача ; Усні відповіді не повні, здобувач вищої освіти ускладнюється в їх обґрунтуванні. У цілому не вміє використовувати необхідний інструментарій сучасних інформаційних технологій для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності.

	Здобувач вищої освіти на задовільному рівні вміє: • оперувати базовими категоріями та поняттями курсу проте виникають значні труднощі в їх аналізі; • застосовувати сучасні принципи, методи, прийоми і засоби навчання чотирьох видів мовленнєвої діяльності (комунікативнонавчальна функція вчителя іноземної мови) натомість під час практичних завдань припускається значних помилок і потребує допомоги з боку викладача; • не завжди виявляє вміння у використанні англійськомовної та українськомовної спеціальної термінології в галузі лінгвістики та літературознавства. • не завжди вміє аналізувати свою професійну діяльність і навчальну діяльність учнів, добирати підручники та посібники, прогнозувати труднощі засвоєння учнями мовного / мовленнєвого матеріалу та оволодіння мовленнєвою діяльністю, не завжди вміє аналізувати та узагальнювати досвід інших вчителів у галузі навчання іноземних мов, здійснювати експертну оцінку сучасних підручників і навчально-методичних комплексів з іноземних мов (гностична функція вчителя іноземної мови), і потребує незначної допомоги з боку викладача.; • на задовільному рівні планувати і творчо конструювати навчально-виховний процес у цілому і процес навчання конкретного матеріалу з урахуванням особливостей ступеня навчання; планувати навчально-комунікативну діяльність учнів на уроці та в позакласній роботі, здійснювати у комплексі різні види індивідуалізації навчання іноземних мов (конструктивно-плануюча функція вчителя іноземної мови) але потребує значної допомоги з боку викладача; • на задовільному рівні реалізовувати плани (поурочні, серії уроків, позакласних заходів), проте не завжди з урахуванням особливостей ступеня навчання, не виявляє творчих рішень у розв'язуванні методичних завдань у процесі навчання і виховання з урахуванням провідних характеристик учнів певного навчального закладу, однак не вміє чітко вносити до планів методично правильні корективи з метою досягнення бажаного результату, виходячи з цілей навчання іноземної мови в конкретному типі навчального закладу (організаторська функція вчителя іноземної мови), і потребує значної допомоги з боку викладача. • на задовільному виявляє обізнаність ідентифікувати, аналізувати, порівнювати і характеризувати сучасні концепції, програми, завдання, зміст, традиційні та інноваційні методи, форми,
--	---

	засоби, технології організації навчання/викладання дисциплін предметної галузі у загальноосвітніх закладах та закладах вищої та професійної освіти, натомість припускається значних помилок в аналізі та структурі мовного/мовленнєвого матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів. У цілому не вміє компетентно розв'язувати складні задачі й проблеми в галузі методики викладання англійської мови та в організації і забезпеченні освітнього процесу з навчання/викладання англійської мови у старшій школі та закладах освіти різних рівнів акредитації, що передбачає проведення досліджень, та/або здійснення інновацій у ситуаціях, що характеризуються невизначеністю умов і вимог, - працювати в команді, обирати відповідну форму спілкування - не завжди виявляє вміння збирати та аналізувати інформацію з різних джерел, критично її оцінювати; вирішувати завдання з використанням інформаційних і комунікаційних технологій. Усні відповіді не повні, здобувач вищої освіти ускладнюється в їх обґрунтуванні.
Задовільно (60-63 E)	Здобувач вищої освіти на репродуктивному рівні має знання про основні характеристики системи навчання іноземних мов в Україні та основний зміст загальної середньої освіти з навчальної дисципліни «Іноземна мова», у визначенні основних понять методики викладання англійської мови у викладанні дисциплін предметної галузі у загальноосвітніх та вищих навчальних закладах припускається суттєвих помилок; На низькому рівні знає: - мовний/мовленнєвий матеріал з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів, кваліфікаційні вимоги до вчителя іноземних мов і припускається значних помилок ; - на репродуктивному рівні знає сучасні концепції, програми, завдання, зміст, традиційні та інноваційні методи, форми, засоби, технології організації навчання/викладання дисциплін предметної галузі у загальноосвітніх закладах та закладах вищої та професійної освіти і потребує значної допомоги з боку викладача ; - основні форми, види і способи контролю і оцінювання рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності викликають значні труднощі і не може виокремити її складників: мовних, мовленнєвих, лінгвосоціокультурної і навчально-стратегічної компетентностей і потребує значної допомоги з боку викладача ;

	Усні відповіді не повні, й не обґрунтовані. У цілому не вміє використовувати необхідний інструментарій сучасних інформаційних технологій для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності. Здобувач вищої освіти на низькому рівні вміє: • оперувати базовими категоріями та поняттями курсу і має значні труднощі в їх аналізі; • не вміє застосовувати сучасні принципи, методи, прийоми і засоби навчання чотирьох видів мовленнєвої діяльності (комунікативно навчальна функція вчителя іноземної мови) та під час практичних завдань припускається значних помилок і потребує допомоги з боку викладача; • практично не виявляє розуміння у використанні англійськомовної та українськомовної спеціальної термінології в галузі лінгвістики та літературознавства. • не завжди вміє аналізувати свою професійну діяльність і навчальну діяльність учнів, добирати підручники та посібники, прогнозувати труднощі засвоєння учнями мовного / мовленнєвого матеріалу та оволодіння мовленнєвою діяльністю, не завжди вміє аналізувати та узагальнювати досвід інших вчителів у галузі навчання іноземних мов, здійснювати експертну оцінку сучасних підручників і навчально-методичних комплексів з іноземних мов (гностична функція вчителя іноземної мови), і потребує значної допомоги з боку викладача.; • не завжди доцільно вміє планувати і творчо конструювати навчально-виховний процес у цілому і процес навчання конкретного матеріалу з урахуванням особливостей ступеня навчання; планувати навчально-комунікативну діяльність учнів на уроці та в позакласній роботі, здійснювати у комплексі різні види індивідуалізації навчання іноземних мов (конструктивно-плануюча функція вчителя іноземної мови) і потребує значної допомоги з боку викладача; • на низькому рівні реалізовувати плани (поурочні, серії уроків, позакласних заходів), проте не завжди з урахуванням особливостей ступеня навчання, не виявляє творчих рішень у розв'язуванні методичних завивань у процесі навчання і виховання з урахуванням провідних характеристик учнів певного навчального закладу, однак не вміє чітко вносити до планів методично правильні корективи з метою досягнення бажаного результату, виходячи з цілей навчання іноземної мови в конкретному типі навчального закладу (організаторська функція вчителя іноземної мови), і потребує
--	--

	значної допомоги з боку викладача. • на низькому рівні виявляє обізнаність ідентифікувати, аналізувати, порівнювати і характеризувати сучасні концепції, програми, завдання, зміст, традиційні та інноваційні методи, форми, засоби, технології організації навчання/викладання дисциплін предметної галузі у загальноосвітніх закладах та закладах вищої та професійної освіти та припускається значних помилок в аналізі та структурі мовного/мовленнєвого матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів. У цілому не вміє компетентно розв'язувати складні задачі й проблеми в галузі методики викладання англійської мови та в організації і забезпеченні освітнього процесу з навчання/викладання англійської мови у старшій школі та закладах освіти різних рівнів акредитації, що передбачає проведення досліджень, та/або здійснення інновацій у ситуаціях, що характеризуються невизначеністю умов і вимог; • працювати в команді, обирати відповідну форму спілкування • не вміє збирати та аналізувати інформацію з різних джерел, критично її оцінювати; вирішувати завдання з використанням інформаційних і комунікаційних технологій. Усні відповіді не повні, здобувач вищої освіти ускладнюється в їх обґрунтуванні.
Незадовільно (35-59 FX)	Здобувач вищої освіти на репродуктивному рівні має знання про основні характеристики системи навчання іноземних мов в Україні та основний зміст загальної середньої освіти з навчальної дисципліни «Іноземна мова», у визначенні основних понять методики викладання англійської мови у викладанні дисциплін предметної галузі у загальноосвітніх та вищих навчальних закладах припускається грубих помилок; Не володіє знаннями щодо: • мовного/мовленнєвого матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів, кваліфікаційні вимоги до вчителя іноземних мов і припускається грубих помилок ; • сучасних концепцій, програм, завдань, змісту, традиційних та інноваційних методів, форми, засоби, технології організації навчання/викладання дисциплін предметної галузі у загальноосвітніх закладах та закладах вищої та професійної освіти і потребує значної допомоги з боку викладача ; • основних форм, видів і способів контролю і оцінювання рівня

	сформованості іншомовної комунікативної компетентності і не може виокремити її складників: мовних, мовленнєвих, лінгвосоціокультурної і навчально-стратегічної компетентностей . Усні відповіді часткові, не обґрунтовані. У цілому не вміє використовувати необхідний інструментарій сучасних інформаційних технологій для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності. Здобувач вищої освіти не володіє вміннями: • оперувати базовими категоріями та поняттями курсу в їх аналізі; • застосовувати сучасні принципи, методи, прийоми і засоби навчання чотирьох видів мовленнєвої діяльності (комунікативнонавчальна функція вчителя іноземної мови) та під час практичних завдань припускається значних помилок і потребує допомоги з боку викладача; • практичного розуміння у використанні англійськомовної та українськомовної спеціальної термінології в галузі лінгвістики та літературознавства. • аналізувати свою професійну діяльність і навчальну діяльність учнів, добирати підручники та посібники, прогнозувати труднощі засвоєння учнями мовного / мовленнєвого матеріалу та оволодіння мовленнєвою діяльністю, не завжди вміє аналізувати та узагальнювати досвід інших вчителів у галузі навчання іноземних мов, здійснювати експертну оцінку сучасних підручників і навчально-методичних комплексів з іноземних мов (гностична функція вчителя іноземної мови). • доцільно планувати і творчо конструювати навчально-виховний процес у цілому і процес навчання конкретного матеріалу з урахуванням особливостей ступеня навчання; планувати навчально-комунікативну діяльність учнів на уроці та в позакласній роботі, здійснювати у комплексі різні види індивідуалізації навчання іноземних мов (конструктивно-плануюча функція вчителя іноземної мови); • реалізовувати плани (поурочні, серії уроків, позакласних заходів), з урахуванням особливостей ступеня навчання, не виявляє творчих рішень у розв'язуванні методичних завдань у процесі навчання і виховання з урахуванням провідних характеристик учнів певного навчального закладу, однак не вміє чітко вносити до планів методично правильні корективи з метою досягнення бажаного результату, виходячи з цілей навчання іноземної мови в конкретному
--	---

	типі навчального закладу (організаторська функція вчителя іноземної мови), і потребує значної допомоги з боку викладача. • ідентифікувати, аналізувати, порівнювати і характеризувати сучасні концепції, програми, завдання, зміст, традиційні та інноваційні методи, форми, засоби, технології організації навчання/викладання дисциплін предметної галузі у загальноосвітніх закладах та закладах вищої та професійної освіти та в аналізі та структурі мовного/мовленнєвого матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів. У цілому не вміє компетентно розв'язувати складні задачі й проблеми в галузі методики викладання англійської мови та в організації і забезпеченні освітнього процесу з навчання/викладання англійської мови у старшій школі та закладах освіти різних рівнів акредитації, що передбачає проведення досліджень, та/або здійснення інновацій у ситуаціях, що характеризуються невизначеністю умов і вимог; • не вміє працювати в команді, обирати відповідну форму спілкування • не вміє збирати та аналізувати інформацію з різних джерел, критично її оцінювати; вирішувати завдання з використанням інформаційних і комунікаційних технологій. Усні відповіді часткові, не обґрунтовані.
--	---

Питання до заліку

1. Місце і роль іноземної мови у профілізації сучасної шкільної освіти.
2. Психологічні особливості старшокласників і роль мотивації у процесі навчання іноземної мови.
3. Допрофільна підготовка як невід'ємний компонент профільного навчання іноземної мови.
4. Формування професійного самовизначення старших школярів у процесі профільного навчання іноземної мови.
5. Роль елективних курсів у профільному навчанні іноземної мови учнів старшої школи. Наведіть приклади.

6. Мовне портфоліо як нова форма оцінювання навчальних досягнень старшокласників з іноземної мови. Наведіть приклади.
7. Інноваційні методи навчання іноземної мови учнів старшої школи
8. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання іноземної мови учнів старшої школи
9. Що таке мультимедіа технології? Поясніть засоби їх застосування. Назвіть основні типи мультимедіа, переваги та недоліки.
10. Формування міжпредметних компетенцій у процесі тематичного навчання.
11. Огляд концепції нової української школи.
12. Інтеграція в освіті. Інтегроване навчання. Наведіть приклади інтегрованих уроків з англійської мови у старших класах.
13. Державний освітній стандарт. Нова українська школа. Особливості організації освітнього середовища.
14. Особливості навчання англійської мови в старшій школі. Психологічні та вікові особливості учнів старшої школи.
15. Зміст та цілі навчання англійської мови на старшому етапі. Програмні вимоги у вивченні англійської мови учнів старшої школи.
16. Нова мовна політика в Європі з огляду на Загальноєвропейські Рекомендації.
17. Цілі та зміст розвитку соціокультурної компетентності на старшому етапі. Різновиди соціокультурних завдань і проєктів.
18. Теорія множинного інтелекту Говарда Гарднера. Стратегії навчання при навчанні англійської мови в старшій школі. Стили навчання.
19. Критичне мислення як виховна мета навчання та як засіб вивчення іноземної мови. Характеристика критичного мислення та його складові вміння. Структура уроку з використанням технології розвитку критичного мислення.
20. Технології розвитку критичного мислення. Розвиток мовної та мовленнєвої компетенції з урахуванням методології критичного мислення.

21. Використання інтерактивних технологій в процесі навчання англійської мови у старшій школі. Проектна методика.
22. Аналіз підручника Тамари Полонської «Профільне навчання іноземної мови учнів старшої школи».
23. Розвиток професійно-мовленнєвих вмінь у навчанні іншомовного читання.
24. Робота з класним журналом. Місце і роль іноземної мови у профілізації сучасної шкільної освіти.
25. Психологічні особливості старшокласників і роль мотивації у процесі навчання іноземної мови.
26. До профільна підготовка як невід’ємний компонент профільного навчання іноземної мови.
27. Формування професійного самовизначення старших школярів у процесі профільного навчання іноземної мови.
28. Змішане навчання іноземної мови у профільній школі учнів старшої школи.
29. Формування соціокультурної компетенції в старшій школі. Загальноєвропейські Рекомендації, соціокультурні завдання і проекти.
29. Мовне портфоліо як нова форма оцінювання навчальних досягнень старшокласників з іноземної мови.
30. Інноваційні методи навчання іноземної мови учнів старшої школи.
31. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання іноземної мови учнів старшої школи.
32. Особливості методу навчання іноземної мови на основі предметного *змісту* (content-based instruction). Моделі методу навчання іноземної мови на основі предметного *змісту* (content-based instruction). Планування уроків за методом. Структура уроку.
33. Навчання іноземної мови на основі завдань (task-based language learning). Основні характеристики методу навчання на основі завдань. Типи комунікативних завдань. Планування уроків за методом. Структура уроку.

34. Предметно-мовне інтегроване навчання (Content and Language Integrated Learning CLIL) іноземних мов. Принципи метода CLIL. Види діяльності на практичних заняттях. Моделі міждисциплінарної інтеграції. Розробка профільних курсів іноземною мовою, інтегрованих в зміст профільної освіти.

Глосарій основних термінів і понять

Автоматизація - перетворення свідомих дій при багаторазовому їхньому повторенні в автоматичні (здійснюються без участі свідомості). **Автоматизація навчання** – впровадження в навчальний процес автоматичних пристроїв (насамперед комп'ютерів), яким передається частина навчальних функцій.

Адекватність вправи означає відповідність якості вправи до мети та умов її досягнення.

Активізація процесу навчання – вдосконалення методів і організаційних форм навчальної роботи.

Активне володіння мовою – володіння всіма видами мовленнєвої діяльності на іноземній мові і в першу чергу говорінням.

Активність – один з дидактичних принципів, який передбачає активне засвоєння знань, формування навичок і умінь, а також активну участь учнів на заняттях.

Активний граматичний мінімум – граматичні явища, які учні повинні вживати в процесі говоріння та писемного мовлення.

Аналіз уроку – розбір навчального заняття загалом і окремих його сторін.

Аспектно-комплексне навчання – напрямок у викладанні іноземної мови, при якому в рамках практичного курсу виділяються окремі аспекти навчання, що представляють різні рівні мови (фонетичний, лексичний, граматичний), різні дисципліни при комплексному навчанні в цілому.

Аудіовізуальні засоби навчання – технічні навчальні посібники, призначені для створення іншомовного середовища та стимулювання мовленнєвої діяльності учнів; при їх використанні інформація надходить по слуховому і зоровому каналах послідовно або синхронно.

Аудіювання - це рецептивний вид мовленнєвої діяльності, що являє собою одночасне сприйняття і розуміння мови на слух. Аудитивні (слухові) навички передбачають дії і операції по впізнаванню і розрізненню окремих фонем, слів, смислових синтагм, пропозицій і т. д.

Автентичні матеріали - тексти та інші матеріали (газети, карти, розклад руху транспорту, театральні квитки, рекламні оголошення тощо), створені в країні мови, що

вивчається, застосовуються в навчальному процесі, орієнтованому на комунікативний підхід до навчання ІМ поза мовного середовища.

Вид вправ – серія вправ, спрямована на відпрацювання різних дій і операцій з мовним і мовленнєвим матеріалом.

Вимовні навички – уміння правильно артикулювати звуки та поєднувати їх у словах, словосполученнях, реченнях. Останнє вимагає і правильного наголосу, паузациї та інтонування.

Вправа – це спеціально організоване багаторазове виконання мовних (мовленнєвих) операцій або дій з метою формування або вдосконалення мовних навичок і умінь.

Вторинна мовна особистість – сукупність здібностей/готовностей людини до «відтворення» мовних вчинків в умовах автентичного спілкування з представниками інших культур.

Державний освітній стандарт - нормативний документ, що визначає обов'язковий мінімум вимог до освіти і змісту навчання; описує цілі і завдання навчання, включає в себе перелік умінь і навичок, встановлює максимальний обсяг навчальної навантаження учнів.

Діалогічна мова - процес безпосереднього мовного спілкування, що характеризується почерговим змінюванням реплік двох або більше осіб. **Завдання уроку** – конкретизація мети навчання стосовно даного етапу уроку і умов навчання.

Зміст навчання - сукупність того, що учні повинні засвоїти, щоб якість і рівень їхнього володіння мовою відповідали завданням даного навчального закладу.

Засоби навчання – знаряддя навчального процесу, за допомогою яких більш успішно і за короткий час досягаються поставлені цілі.

До засобів навчання належать: підручник, робочий зошит, магнітофон, картки тощо.

Іноземна мова - мова, яка вивчається поза умов її природного існування, тобто в навчальному процесі, яка не вживається поряд з першою (рідною) у повсякденній комунікації, в той час як друга мова є мова, яка поряд з першою (рідною) служить іншим засобом спілкування і засвоюється зазвичай в соціальному оточенні, де вона є реальним засобом спілкування.

Іншомовна культура є та частина загальної культури людства, якою учень може оволодіти в процесі комунікативної іншомовної освіти в пізнавальному (культурологічному), розвиваючому (психологічному), виховному (педагогічному) і навчально-соціальному аспектах.

Календарний план – приблизний план роботи вчителя з предмета на рік, що передбачає кількість годин, предметно-методичний зміст спілкування, обсяг мовного матеріалу, приблизний рівень розвитку мовних навичок і умінь.

Комунікант – учасник комунікації; відправник-одержувач інформації. Комунікативний підхід передбачає використання вивченого граматичного матеріалу з початкових стадій навчання в природних для спілкування цілях та функціях або максимально наближених до них.

Компетентність – відповідність пропонованим вимогам, встановленим критеріям та стандартам у відповідних сферах діяльності і при вирішенні певного типу завдань, володіння необхідними активними знаннями, здатність впевнено досягати результатів і володіти ситуацією.

Культура спілкування – це знання правил мовної міжособистісної взаємодії і вміння користуватися ними у своїй мовній поведінці.

Лексичні одиниці – окремі слова і стійкі словосполучення, які характеризуються єдністю значення і потребують самостійних зусиль для їх засвоєння в мовленні.

Лексичний мінімум – обсяг мовних засобів, що є максимальним з погляду можливостей учня і відведеного часу і мінімальним з погляду всієї системи мови, тобто ще не руйнує її, і що дозволяє використовувати мову як засіб спілкування.

Лексичний навик — це здатність здійснювати адекватну мовленнєвій задачі синтезовану дію за викликом лексичної одиниці та її правильне поєднання з іншими, що здійснюється у навичкових параметрах і забезпечує ситуативне використання даної лексичної одиниці в якості однієї з умов мовленнєвої діяльності.

Лінгвістична компетенція – це здатність розуміти (продувати) необмежену кількість правильних у мовному відношенні речень за допомогою засвоєних мовних знаків і правил їх з'єднання.

Мета уроку – заздалегідь запланований результат діяльності, що досягається за допомогою певного набору методів, прийомів і засобів навчання.

Метод (у вузькому значенні слова) – спосіб спільної діяльності вчителя і учнів задля досягнення поставленої мети (ознайомлення, тренування, застосування).

Метод (у широкому значенні слова) – генеральна стратегія навчання в певний історичний період (переведення, прямий, аудіовізуальний...).

Метод навчання – базисна категорія методики, розуміння якої робить істотний вплив на трактування інших термінів і понять.

Методичний аналіз уроку – вид аналізу, орієнтований на оцінку структури і змісту уроку, технології його проведення, ефективності вирішення навчально-методичних завдань.

Методичне забезпечення уроку ІМ – сукупність наукових положень, що визначають його особливості, структуру, логіку, види та прийоми роботи.

Міжкультурна комунікація – це сукупність специфічних процесів взаємодії партнерів по спілкуванню, що належать до різних культур і мов, усвідомлюють той факт, що кожен з них є «іншим», і розуміють якусь «чужорідність», свого партнера по спілкуванню.

Мовленнєва діяльність – реалізація суспільно-комунікативної діяльності людей у процесі їх вербального спілкування.

Мовні вправи – тип вправ, який використовують для розвитку вмінь говоріння, сприйняття мови на слух, читання і письма.

Мова письмова - вербальне (словесне) спілкування за допомогою письмових текстів; може бути відстроченою і безпосередньою; відрізняється від мови усної не тільки тим, що використовує графіку, але і в граматичному (насамперед синтаксичному) і стилістичному відношеннях.

Мовні вправи – тип вправ, що передбачають аналіз і тренування мовних явищ поза умов мовленнєвої комунікації.

Монологічне мовлення визначається як мова однієї особи, звернене до однієї особи або групи слухачів (співрозмовників) з метою в більш чи менш розгорненій формі передати

інформацію, висловити свої думки, наміри, дати оцінку подіям і явищам, впливати на слухачів шляхом переконання або спонукання їх до дій.

Мотивація – сукупність різних збудників (потреб, мотивів, почуттів, бажань, інтересів тощо), що стимулює людину до вчинення будь-якої дії, включеної в обумовлену цією мотивацією діяльність.

Мультимедіа – сукупність різних типів інформації — тексту, мови, музики, кольорових і чорно-білих діапозитивів, а також мультиплікаційних фільмів. **Навички** - автоматизовані компоненти свідомо виконуваної діяльності, які утворюються шляхом вправи, тренування.

Навчальна програма - робочий документ навчального закладу; є невід'ємною частиною навчального плану як освітньої програми.

Навчальний план - документ, що визначає склад навчальних предметів, які вивчаються в даному навчальному закладі, розподіл за роками навчання, кількість часу, що відводиться на кожний навчальний предмет, і в зв'язку з цим, структуру навчального року.

Навчальний предмет – педагогічно адаптована система знань і умінь, з якоїнебудь окремої галузі дійсності й відповідної їй діяльності по засвоєнню та використанню цих знань і вмінь.

План-конспект уроку – план, що визначає цілі і завдання одного уроку, його зміст, організаційні форми, способи контролю і самоконтролю.

Підхід – найбільш загальна вихідна ідея, концептуальна, особистісноорієнтована позиція (гуманістичний, комунікативний).

Підхід до навчання – реалізація провідної, домінуючої ідеї навчання на практиці у вигляді певної стратегії і з допомогою того чи іншого методу навчання.

Прийом навчання - методично певна дія вчителя, спрямована на вирішення конкретної задачі.

Принципи навчання – основні положення, що визначають характер процесу навчання, які формуються на основі обраного напрямку та відповідних цьому напрямі підходів. Чітко сформульовані принципи навчання допомагають вирішити питання про те, як зміст навчання відбирати, які матеріали і прийоми використовувати.

Природне мовна середовище – сукупність мовних і немовних умов, які відображають побут, історію, культуру і традиції носіїв мови у фактах мови.

Проект - це самостійно планована і реалізована школярами робота, в якій мовне спілкування вплетено в інтелектуально-емоційний контекст іншої діяльності.

Рецептивні лексичні навички - навички впізнавання і розуміння при сприйнятті на слух або при читанні лексичних явищ (структури і його вживання). Ці навички можуть бути сформовані як на базі активної лексики (рецептивно-активні лексичні навички), так і на базі пасивної лексики (рецептивно-пасивні лексичні навички).

Рівень володіння мовою - ступінь володіння мовою з точки зору ефективності процесу мовленнєвого спілкування, здатності здійснювати комунікацію в різних ситуаціях з урахуванням змісту та обсягу мовного повідомлення, швидкості мови, її гнучкості, доречності використання мовних засобів і мовленнєвого матеріалу, ступеня самостійності.

Рольова гра - вправлення, в якому учні, виконуючи різні психологічні ролі, засвоюють спілкування в межах соціального контакту і в умовах, максимально близьких до умов реального спілкування.

Самостійна робота – вид навчально-пізнавальної діяльності, що здійснюється без безпосереднього контакту з викладачем за допомогою спеціальних засобів навчання, які виконують функцію управління самостійною діяльністю учнів на всіх її етапах.

Система навчання - повний набір компонентів, відповідний певної методичної концепції; вона визначає цілі, зміст, принципи, методи, прийоми, способи, засоби, форми організації навчання і, в свою чергу обумовлюється ними.

Система вправ – сукупність типів і видів вправ, що враховує закономірності формування навичок і умінь в різних видах мовленнєвої діяльності. Система уроків - сукупність уроків, що забезпечують формування мовленнєвих умінь і навичок стосовно певної теми і на основі мовного або мовленнєвого матеріалу.

Слухо-вимовні навички - навички фонемно правильної вимови всіх звуків у потоці мовлення та розуміння всіх звуків при аудіюванні мовлення інших.

Технологія навчання — алгоритм навчальних дій, точно визначених прийомів, націлений на вирішення освітнього завдання і проєктований з початковою орієнтацією на заданий результат. Характеризується відтворюваністю.

Тип вправ – різновид вправ, що має набір стійких ознак, які відповідають меті і місцю вправи у процесі формування знань, навичок і умінь. Тип уроку, модель побудови уроку іноземної мови – певний набір і типова послідовність навчальних дій учителя і навчальних дій учнів на уроці в процесі оволодіння іншомовними навичками та вміннями.

Урок – спеціально організований відрізок навчального часу, протягом якого відбувається передача знань від вчителя до учнів, здійснюється процес формування навичок і вмінь.

Умовно-мовленнєві вправи – тип вправ, що характеризується ситуативністю, наявністю мовної задачі і призначений для тренування навчального матеріалу в рамках навчальної (умовної) комунікації.

Фонематичний слух - здатність людського вуха аналізувати і синтезувати мовні звуки на основі різних фонем мови.

Фонетика - розділ мовознавства, що вивчає акустичні властивості і способи утворення звуків мови незалежно від їх зміст розрізняювальних функцій, на відміну від фонології, яка вивчає функціональні властивості звуків і звукосполучень.

Функціональний підхід означає оволодіння значенням і вживанням граматичних явищ (структур) в залежності від сфер і ситуацій, типів мовленнєвих актів і синтаксичного контексту.

Цілі навчання і учіння - заздалегідь запланований результат навчальної діяльності вчителя і навчальної діяльності учня.

Читання – рецептивний вид мовленнєвої діяльності, спрямований на сприйняття і розуміння письмового тексту.

Штучне (навчальне) мовне середовище – сукупність модельованих ситуацій спілкування, які викликають в учнів готовність до іншомовної комунікативної діяльності і спонукають їх до адекватного використання мовних і немовних засобів спілкування.

Рекомендована література

Основна література:

1. Анісімова А. І., Кошова Л. С. Сучасні аспекти методики викладання англійської мови. Теорія і практика: підручник. Донецьк: РВВДНУ 2010. 326 с.
2. Бекренєва І. І. Використовуємо сучасні підходи у викладанні англійської мови. Харків: Основа: Тріада, 2007. 95 с.
3. Бориско Н.Ф. Сам себе методист или советы изучающему иностранные языки. Київ: Фирма ИНКОС, 2001. 267 с.
4. Вишневський О.І. Методика навчання іноземних мов: навч. посібник. Київ: Знання, 2010. 206 с.
5. Квасова О.Г. Основи тестування іншомовних навичок і вмінь. Київ: Ленвіт, 2009. 119 с.
6. Калініна Л. В., Самойлюкевич І.В., Березенська Л.І. та ін. Професійно-методична підготовка майбутнього вчителя іноземної мови у вищому навчальному закладі: навчально-методичний посіб. Житомир: Видавництво ЖДУ ім. Івана Франка, 2008. 165 с.
7. Мартинова Р. Ю. Цілісна загальнодидактична модель змісту навчання іноземних мов. Київ : Вища шк., 2004. 454 с.
8. Ніколаєва С. Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах. Київ: Ленвіт, 2002. 328 с.
9. Ніколаєва С.Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов. Київ: Ленвіт, 2008. 285 с.
10. Ніколаєва С.Ю. Практикум з методики викладання англійської мови у середніх навчальних закладах: посібник. Вид. 2-е, переробл. і допов. Київ: Ленвіт, 2004. 360 с.
11. Ніколаєва С. Ю. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.
13. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання): проект кол. авт. : С. Ю. Ніколаєва, М. І. Соловей, Ю. В. Головач та ін. Київ: держ. лінгв. ун-т, 2001. 245 с.

14. Панова Л.С., Андрійко І.Ф., Тезикова С.В. та ін. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник. Київ: Вид. центр «Академія», 2010. 327 с.
15. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів та спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов: Іноземні мови. 2-12 класи. – ВТФ «Перун», 2005. 208 с.
16. Тарнопольський О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти: навч. посіб. Київ: Фірма «Інкос», 2006. 248 с.
17. Тарнопольський О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти: навч. посіб. Київ: Інкос, 2006. 248 с.
18. Berns M. S. Contexts of competence: Social and cultural considerations in communicative language teaching. New York: Plenum Press, 1990. 185 p.
19. Burkart G.S. Spoken language: What it is and how to teach it: Modules for the professional preparation of teaching assistants in foreign languages. Washington, DC: Center for Applied Linguistics, 1998. 33 p.
20. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Cambridge University Press, 2001.
21. Canale M. From Communicative Competence to Communicative Language Pedagogy // J.C. Richards & R.W. Schmidt (eds), Language and Communication. London & New York: Longman, 1983. P. 2-27.
22. Dunn O. Beginning English with Young Children. London: Macmillan, 1983. 96 p.
23. Habermas J. Toward a theory of Communicative Competence. *Inquiry*. 1970. № 13. P. 360-375.
24. Harmer J. How to Teach English. Longman, 2002. 198 p.
25. Hymes D. H. On communicative competence // The communicative approach to language teaching Brumfit, C.J. & Johnson, K. (Eds.). Oxford: *Oxford University Press*, 1979 P. 5-26.
26. Jacobs G., Farrel T. Understanding and implementing the CLT paradigm. *REL C journal*. 2003. – № 41, P. 5-30.

27. Littlewood W. Communicative Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press, 1981. 124 p.
28. Mori J., Zeungler J. Conversation analysis and talk-in-interaction in classrooms. Encyclopedia of Language and Education. Springer US, 2008. Part 3. P. 773-785.
29. Sauvignon S. J. Communicative Language Teaching for the 21st Century. Teaching English as a Second or Foreign Language M. Celce-Murcia Ed. Boston: Heine & Heine. P. 13-28.
30. Sauvignon S. J. Communicative Language Teaching: Strategies and Goals. Handbook of Research in Second Language Teaching and Learning. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 2005. P. 27-45.
31. Scott W.A., Ytreberg L.H. Teaching English to Children. London-New York: Longman, 1994. 115 p.
32. The Communicative Approach to Language Teaching. Oxford, 1991. 243 p.
33. Thornbury Sc. How to teach Grammar. Longman, 2002. 182 p.
34. Underwood M. Effective Classroom Management. Longman, 1987. 165 p.
35. Ur P. A Course in Language Teaching – Cambridge University Press, 1996. 375 p.
36. Wells G. The meaning makers: Children Learning Language and Using Language to Learn. London: Hodder and Stoughton, 1987. 256 p.
37. Whiteford R., Fitzsimmons J. Bright Ideas Display. Leamington Spa: Scholastic Publications, 1988. 128 p.
38. Wood D. How Children Think and Learn: the Social Contexts of Cognitive Development. Oxford: Blackwell, 1988. 304 p.

Допоміжна

1. Барабанова Г. В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання в немовному вч: моногр. Київ: Інкос, 2005. 315 с.
2. Васильєва Е. В. Комплекс вправ для навчання студентів-філологів написання research paper. *Іноземні мови*. № 1. 2002. С. 29–34.
3. Ніколаєва С. Ю. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення,

викладання, оцінювання. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.

4. Маслова Н. І., Бутковська Н. О., Г. П. Бородай. Сучасні інформаційні технології. Англійська мова. Харків: Основа, *Б-ка журн. Англійська мова та література*. 2011. Вип. 4. 94 с.

5. Морська Л. І. Методична система підготовки майбутнього вчителя іноземних мов до використання інформаційних технологій у навчанні учнів : моногр. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2007. 243 с.

6. Бакаєва Г. Є., Борисенко О. А., Зуєнок І. І. та ін. Програма з англійської мови для професійного спілкування. English for Specific Purposes (ESP) National Curriculum for Universities. Київ: Ленвіт, 2005. 119 с.

7. Тарнопольський О. Б., Кожушко С. П. Методика навчання студентів вищих навчальних закладів письма англійською мовою. Вінниця: Нова книга, 2008. 288 с.

8. Тарнопольський О. Б., Кожушко С. П., Рудакова М. В. Writing Academically (Писати академічно): навч. посіб. Київ: Фірма «ІНКОС», 2006. 228 с.

8. Яхонтова Т. В. Основи англомовного наукового письма: навч. посіб. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. 220 с.

Інформаційні ресурси:

1. Бібліотека Університету Ушинського: офіційний сайт.

URL: <https://library.pdpu.edu.ua/>

2. Бібліотека українських підручників.

URL: <http://pidruchniki.ws/76>

3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: офіційний сайт.

URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

4. Одеська національна наукова бібліотека: офіційний сайт.

URL: <http://odnb.odessa.ua/>.

5. How to Create a Character Mindmap.

URL: <https://youtu.be/pi8YcvrsxgE?si=Jsu29dShG76liNMS>

6. Common European Framework IELTS: English for International Opportunity: веб сайт.URL:
http://www.ielts.org/researchers/common_european_framework.aspx.
- 7.The Internet TESL Journal For Teachers of English as a Second Language *веб-сайт*. URL:
<http://iteslj.org/>.
8. Free English Tests for ESL/EFL, TOEFL, TOEIC, SAT *веб-сайт*. URL:
<http://www.freeenglish.net/english/index.html>
9. The Learning Skills Centre at the University of Texas at Austin: веб-сайт. URL:
<http://www.utexas.edu/student/lsc>.
- 10.Pearson Longman (Інтернет-сторінки, що супроводжують більшість НМК):
www.pearsonlongman.com
11. Oxford University Press (розділ Teachers Club із готовими методичними розробками):
<http://www.oup.com/elt/teachersclub/>
12. Cambridge University Press (Інтернет-супровід до всіх НМК, методичні рекомендації для вчителя, зразки розділів НМК, у тому числі аудіо-, відео-, мультимедійного супроводу): <http://www.cambridge.org/elt>; <http://www.cambridge.org/elt/ru> 74
13. Thomson: <http://elt.heinle.com/> 5. Express Publishing (методичні розробки, веб-супровід НМК, додаткові матеріали): <http://www.expresspublishing.co.uk/>

Навчальне видання

Трубіцина Ольга Михайлівна

Методичні рекомендації

до практичних занять та самостійної роботи з дисципліни

«Методика викладання фахових дисциплін»

для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти

спеціальність 014 предметна спеціальність 014.021

Англійська мова та зарубіжна література

Модуль 1

Авторська редакція